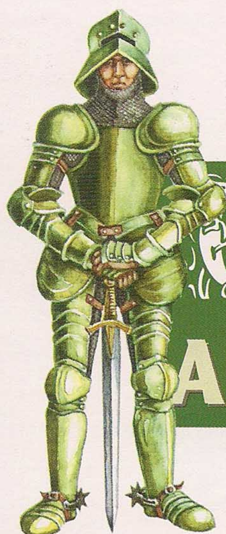

Viduramžių istorijos
ATLASAS
8 klasei

Viduramžių istorijos ATLASAS

TURINYS

VIDURINIEJI AMŽIAI

Chronologinė lentelė 2–3
Germanų valstybės 4
Frankų valstybė 5
Bizantijos imperija 6
Arabų užkariavimai. Islamo pasaulis 7
Vikingai ir Pabaltijys 8
Europos valstybės XII a. pabaigoje 9
Kryžiaus žygiai. Lotynų imperija 10
Mongolų pasaulis. Aukso Orda. Kijevo Rusia 11
Katalikų bažnyčia. Pramonė ir prekyba Europoje XIII–XIV a. Maro plitimas 12
LDK susikūrimas ir kaimynai 13
LDK XIII–XIV a. Lietuvos krikštas 14
LDK kovos su Vokiečių ordinu. Chronologinė lentelė 15
LDK XV a. (klestėjimo laikai) 16
1410 m. karas su Vokiečių ordinu. Žalgirio mūšis 17
Anglijos ir Prancūzijos šimto metų karas. Turkų Osmanų imperija 18
Didieji geografiniai atradimai 19
Katalikų bažnyčios reformacija ir kontrreformacija 20
Europos valstybės XVI a. Nyderlandų išsivadavimo kova 21
Trisdešimties metų karas Europoje. Rusijos plitimas 22
Renesansas ir humanizmas Europoje. Anglijos pilietinis karas 23
LDK ir Lenkijos karalystė XVI–XVII a. Chronologinė lentelė 24

NAUJIEJI AMŽIAI

Lenkijos ir Lietuvos valstybė XVII–XVIII a. Šiaurės karas 25
Prekyba ir kolonijos XVII–XVIII a. 26
Švietimo reforma Respublikoje XVIII a. Universitetai Europoje 27
Europos valstybės XVIII a. Septynerių metų karas 28
JAV nepriklausomybės karas. Pramonės perversmas Anglijoje 29
Lenkijos ir Lietuvos valstybės padalijimai. 1794 m. sukilimas Respublikoje 30
Prancūzijos didžioji revoliucija 31
Lietuvos valdovai XIII–XVI a. 32

Prancūzija, Vokietija, Italija

466 vestgotai įkuria karalystę Akvitanijoje (sostinė Tulūza)
476 nuverstas paskutinis Romos imperatorius. Žlunga Vakarų Romos imperija
486 Chlodvigas įkuria Frankų valstybę po pergalės Soissons mūšyje prieš Romos statytinį Siagrijų
493–526 Teodorikas I suvienija romėnus ir gotus ir įkuria Ostgotų karalystę Italijoje

510–711 frankų išstumti vestgotai įkuria karalystę Ispanijoje
542 maras Europoje

568–774 langobardai įkuria karalystę Italijoje

687 laimėjusi Tertry mūšį **Karolingų dinastija** įsitvirtina Frankų karalystėje

732 Poitiers mūšyje frankai sustabdo arabų veržimąsi į Europą
756 susikūrė **Popiežiaus sritis**

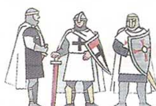
774 Karolis Didysis (768–814) užkariauja Lombardijos karalystę
800 popiežius karūnuoja Karolį Didįjį imperatoriumi

843 Verdun'o sutartimi Karolingų imperija padalijama į **Viduriniąją** (Lotaras I), **Rytų** – (Liudvikas Vokietis) ir **Vakarų Frankų** – (Karolis II Plikagalvis) karalystes
880 Ribemont'o sutartis (išskyrus nedidelius pakitimus Prancūzijos ir Vokietijos karalysčių siena viduramžiais liko nepakitusi
881–887 Karolis III Storasis užkariauja Italiją ir pasiskelbia Rytų Frankų (Vokietijos) imperatoriumi

919–936 Henrikas I – suvienytos Vokietijos karalius
936–973 vokietijos karalius **Otonas I**
955 Lechfeld'o mūšyje Otonas I sutriuškina vengrus madjarus, po to – slavus
962 Otonas I paskelbiamas **Šventosios Romos imperijos** imperatoriumi

1054 didžioji schizma. Krikščionių bažnyčia suskilo į **Rytų (stačiatikių)** ir **Vakarų (Romos katalikų)** bažnyčias
1073 popiežius Grigalius VII. Prasideda konfliktas tarp pasaulietinės valdžios (imperatoriaus) ir bažnyčios (popiežiaus)
1095 Clermont'o sinodas (popiežius Urbonas II) kviečia kryžiaus žygin į Šventąją žemę (simbolis – raudonas kryžius)
1096–1099 1-asis kryžiaus žygis prancūzų ir normandų riteriai užkariauja Anatoliją ir Siriją, užima Jeruzalę bei įkuria vasalines kryžininkų valstybes

apie XII a. kuriasi pirmieji Europos **universitetai: Bolonijos** (teisės), **Salerno** (medicinos), **Paryžiaus** (teologijos ir filosofijos)

Anglija, Šiaurės valstybės, Ispanija

apie 442 šiaurės Afrikoje įkuriama pirmoji nepriklausoma germanų valstybė Vakarų Romos imperijos teritorijoje. **Vandalų karalystė** (Geiserikas)
455 vandalai nusiaubia Romą

apie 450 anglai, saksai ir jutai pradeda užkariauti Britaniją

apie 500 Jutlandijos pusiasalyje apsigyvena danai

apie 600 švedai valdo beveik visą dabartinės Švedijos teritoriją. Norvegijoje – atskiros taikingos karalystės

711 arabai įsiveržia į Ispaniją

750 Ispanijoje įkuriamas **Córdobos emyratas**

790–840 prasideda **„vikingų era"**: normanai pradeda grobikiškus žygius į keltų žemes (**793 Lindisfarne'o** vienuolyno plėšimas) ir fryzų pakrantes

nuo 840 danų vikingai kontroliuoja didelę Anglijos teritoriją, pradeda žygius į Portugaliją, Balearų salas, pasiekia Italiją

nuo 872 po Norvegijos suvienijimo dauguma norvegų vikingų įsikuria **Islandijoje**
871–899 anglų karalius **Alfredas Didysis** sustabdo danų skverbimąsi ir valdo žemes į pietus nuo Chester'io ir London'o
896 danų vikingai įsikuria Senos žemupyje

912 danai įkuria vasalinę **Normandijos kunigaikštystę** šiaurės Prancūzijoje

959–975 Edgaras sutriuškina danų, škotų ir valų kariuomenes ir pasiskelbia **visos anglų ir saksų valstybės valdovu**

982 norvegai atranda **Grenlandiją**
apie 1000 norvegai pasiekia **Ameriką** (Vinlandą)

apie 1000 prasideda **Iberijos** (Pirėnų) **pusiasalio atkariavimas** iš arabų
1016–1035 Danijos karalius **Knutas I Didysis** valdo Angliją ir dalį Norvegijos. Anglija – stipriausia Šiaurės jūros valstybė

nuo 1066 Normandijos kunigaikštis **Viljamas Užkariautojas** suvienija užimtas žemes ir įkuria **Anglijos karalystę**
1059–1085 normanai kontroliuoja pietų Italiją
1130 Rodžeris II suvienija Siciliją, Kalabriją ir Apuliją, įkuria **normanų karalystę** (sostinė Palermo)

1154 Henrikas II tampa Anglijos karaliumi ir paveldi feodalines žemės valdas Prancūzijoje. Plantagenetų dinastijos pradžia

Azija, Artimieji Rytai Pietryčių Europa

395 Rytų Romos imperijos (vėliau Bizantijos imperijos) nepriklausoma raida

451 po pralaimėjimo **Katalauno mūšyje** Atilos vadovaujami **hunai** grįžta į Priekarpatę. Sustabdomas hunų skverbimasis į Europą.

527–565 imperatorius Justinianas I (Bizantijos imperijos klestėjimas)
533 sunaikinama vandalų karalystė (Belisarijus); šiaurės Afrikoje ir Italijoje atkuriama Rytų Romos valdžia
538 pastatyta **Šv. Sofijos katedra** Konstantinopolyje (bizantinės architektūros šedevras)

550–800 avarai ir pietų slavų gentys įkuria valstybę Tisos upės baseine

apie 570–632 gyveno pranašas **Mahometas**
622 pranašo **„Hegira"** (skrydis į Mediną); islamo kalendoriaus pradžia
apie 630 įkuriama arabų valstybė
632 miršta Mahometas; arabai ima plėsti savo valdas
632–656 arabai užkariauja Siriją, Persiją, Egiptą, šiaurės Afriką
661–750 valdo Omejadų dinastija. Arabų valstybės klestėjimas, teritorija išsiplečia nuo Pirėnų iki Kinijos

apie 680 į dabartinės Rusijos pietų stepes pasitraukę hunų likučiai įkuria **Bulgarų valstybę** (chanas Asparuchas)

711 musulmonai įsiveržia **į Ispaniją** (Tarikas) ir sutriuškina vestgotų kariuomenę
732 Poitiers mūšis. Sustabdytas arabų veržimąsis į vakarų Europą
751 Bizantija netenka įtakos Italijoje
750–1258 nuvertus Omejadų dinastiją, įkurtas **Abasidų kalifatas** (sostinė Bagdadas)

apie 864 po chazarų antpuolių viena bulgarų grupė priima krikščionybę ir įkuria bulgarų valstybę Dunojaus žemupyje, kita – Volgos aukštupyje (gyvavo iki XIII a. mongolų antpuolių)

867 Bizantijos patriarchas Fotijus atskiria stačiatikių bažnyčią nuo Romos

apie 1000 arabų valstybė suskyla į nepriklausomas islamo valstybes
1014 Bulgarija paverčiama Bizantijos provincija

1055 turkai seldžiukai užima Bagdadą
1071 Manzikerto mūšis. Turkai seldžiukai sutriuškina **Bizantijos** kariuomenę ir įkuria **Ikonijaus sultonatą**
1135 Almohadai valdo šiaurės Afriką
1171 Saladinas sunaikina Fatimidų kalifatą, užkariauja Egiptą ir įkuria Ajubidų imperiją
1187 sultonas Saladinas užima Jeruzalę, sunaikina kryžiuočių valstybes Artimuosiuose Rytuose

LDK ir jos kaimynai,

V–VIII a. formuojasi baltų genčių junginiai

800–850 švedų vikingai (variagai) įkuria savo valdas (Gardarikę) prie Ladogos ežero.
Riurikas suvienija slavų ir finų gentis ir įkuria **Naugardo valstybę**

854 kuršių kovos su švedų vikingais (Apuolės apgultis)

882 Olegas suvienija Naugardo ir Kijevo valstybes ir įkuria **Kijevo Rusios valstybę** su sostine Kijevu

nuo 890 madjarai vengrai (klajoklių ugrų gentys) įsikuria prie Dunojaus ir Tisos upių. X a. priima krikščionybę. Įkuriama Vengrijos karalystė

apie 960 lenkų gentys jungiasi į vieną valstybę (Mieszko I)
966 Lenkija priima krikštą

1000 įkuriama **Gniezno** arkivyskupija

1009 Kijevo Rusios krikštas

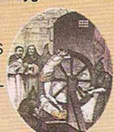
1147 kryžiaus žygis prieš pagonis į Pabaltijį (Pamarėnų žemes)

Prancūzija, Vokietija, Italija

1147–1149 2-asis kryžiaus žygis; prancūzų ir vokiečių riterių sąjunga
1152–1190 valdo vokiečių imperatorius **Frydrichas I Barbarosa**
XII–XIV a. Europoje plinta **gotikinė architektūra**, keičianti romaninį stilių
1189–1192 3-asis kryžiaus žygis, vadovaujamas Vokietijos imperatoriaus Frydricho I Barbarosos , Anglijos karaliaus Ričardo I Liūtaširdžio ir Prancūzijos karaliaus Pilypo II
1190 Akroje įkuriamas **Teutonų** (kitaip Vokiečių, Kryžiuočių) ordinas
1198–1216 popiežius Inocentas III įtvirtina popiežiaus valdžią kaip vienintelio Dievo vietininko žemėje

1202–1204 4-asis kryžiaus žygis. Užimamas Konstantinopolis.
1212 žlunga **vaikų kryžiaus žygis**
1215 įkurta vyskupinė **inkvizicija**

1217–1221 5-asis kryžiaus žygis
1226–1270 Liudvikas IX – Prancūzijos valdovas („pasaulio teisėjas")
1228–29 6-asis kryžiaus žygis. Užimama Jeruzalė
1248–1254 7-asis kryžiaus žygis į stipriausią musulmonų valstybę – Egiptą
1270 8-asis kryžiaus žygis į Tunisą žlunga marui išguldžius didžiąją dalį Liudviko IX kariuomenės ir jį patį
1309 popiežiaus rezidencija perkeliama į **Avignon'ą** Prancūzijoje. Prasideda Bažnyčios sekuliarizacija ir skilimas
1337–1453 Prancūzijos ir Anglijos **Šimto metų karas**
1347–1354 Europą nusiaubia **maras. „Juodoji mirtis"** prasiskverbė iš Azijos
1360 Brétigny taikos sutartis – pirmosios Šimto metų karo fazės pabaiga (Anglija valdo visą pietvakarių Prancūziją)
1415 Azincourt'o mūšis. Anglija atnaujina puolimą, užkariauja didžiąją Prancūzijos dalį. Burgundija sudaro sąjungą su Anglija

1419–1434 husitų karai Čekijoje
1428 Žana d'Arc: prasideda prancūzų išsivadavimo kova
1431 Žana d'Arc sudeginama ant laužo

1445 Johann Gutenberg atspausdina pirmąją knygą (Bibliją) Europoje
1453 Šimto metų karo pabaiga: Anglija praranda žemes Prancūzijoje (išskyrus Calais)
XV a. antroje pusėje Humanizmo ir Renesanso epochos pradžia Europoje
1494–1516 Italijos karas: prasideda prancūzų ir Habsburgų kova dėl hegemonijos Europoje
1517 Martyno Liuterio (1483–1546) tezės: **bažnyčios reformacijos** pradžia (protestantizmas)
1524–25 valstiečių karas Vokietijoje
1540 įkuriamas Jėzuitų ordinas
1541 J. Kalvinas įkuria reformatų bažnyčią Ženevoje (kalvinizmas)
1545 Tridento susirinkimas – kontrreformacijos pradžia
1555 Augsburg'o religinė **taika**
1562–1598 hugenotų religinis karas Prancūzijoje
1572 Baltramiejaus naktis. Katalikai išžudo 20 tūkstančių hugenotų
1618–1648 Trisdešimties metų karas Vokietijoje baigiasi **Vestfalijos taika**
1667–1697 Prancūzija plečia valdas Europoje

1701–1714 Ispanijos įpėdinystės karas baigiasi Ispanijos imperijos padalijimu

1740–1748 Austrijos įpėdinystės karas. Prūsijos karalius **Frydrichas II** užkariauja Sileziją
1756–1763 Septynerių metų karas. Karinės sąjungos Europoje: Anglija ir Prūsija prieš Prancūziją Austriją ir Rusiją

1789–1794 Pancūzijos didžioji revoliucija

Anglija, Šiaurės valstybės, Ispanija

1201–1241 stiprėja **Danijos karalystė** (užkariautos Norvegija, Pamarys, Estija, Kuršas)
1212 Las Navas mūšyje sunaikinama Almohadų valstybė. Išskyrus Granadą arabai netenka visų žemių Europoje
1215 karalius Jonas pasirašo privilegijas Anglijos bajorams (**Magna Carta**) – pirmąją Europos konstituciją

1265 pirmasis parlamentas Anglijoje
1272–1305 Edvardas I; stiprėja Anglijos karalystė
1284 Velsas tampa Anglijos provincija

1339 Edvardas III pradeda Anglijos ir Prancūzijos Šimto metų karą
1361–1370 Danijos karas prieš Hanzos lygą dėl įtakos Baltijos jūroje
1397 Kalmar'o taikos sutartis – Danijos, Norvegijos ir Švedijos sąjunga

1455–1485 pilietinis karas Anglijoje (Baltoji ir Raudonoji rožė)

1479 Kastilijos ir Aragono karalysčių sąjunga, **Ispanijos karalystės** įkūrimas

1492 Ispanija užkariauja **Granadą** (baigiama Ispanijos rekonkista)
1492 Kristupas Kolumbas atranda Ameriką
1498 portugalas **Vasco da Gama** atranda kelią į Indiją

1534 Anglijos karalius **Henrikas VIII** nutraukia ryšius su Roma. Įkuriama nepriklausoma **Anglikonų bažnyčia**
1558–1582 Livonijos karas dėl įtakos Baltijos regione
1568–1648 kova dėl **Olandijos nepriklausomybės**
1579 Utrechto sąjunga: Olandijos nepriklausomybės nuo Ispanijos paskelbimas
1580 Ispanijos ir Portugalijos valstybių **sąjunga** – galingiausia **kolonijinė imperija**

1588 La Manche mūšyje britų laivynas sutriuškina **„nenugalimąją Ispanijos armadą"**
1621 po **Altmark'o taikos** Švedija viešpatauja Baltijos jūroje (užkariaujama Livonija)
1625–1629 Danija įsitraukia į Trisdešimties metų karą kaip Vokietijos imperijos sąjungininkė
1630–1648 Švedija paremia protestantus ir stoja į Trisdešimties metų karą
1642–1648 pilietinis karas Anglijoje
1649 vadovaujant Cromwell'ui nukirsdintas **Karolis I**, panaikinta **monarchija** Anglijoje

1648 Hagos taikos sutartis, Ispanija pripažino Olandijos valstybę
1660–1688 Anglijoje atkuriama monarchija
1688 konstitucinė monarchija Anglijoje (šlovingoji revoliucija)

1707 Škotijos ir Anglijos sąjunga (Didžiosios Britanijos įkūrimas)
1709 švedų kariuomenės sutriuškinimas ties **Poltava**
1700–1721 Šiaurės karas baigėsi Rusijos pergale kovoje dėl įtakos Baltijos jūroje

1754–1763 Didž. Britanijos ir Prancūzijos kolonijų karas baigėsi visiška anglų pergale (valdo beveik visą Šiaurės Ameriką)

1775–1783 Anglijos kolonijų nepriklausomybės karas Šiaurės Amerikoje
1776 Jungtinių Amerikos Valstijų įkūrimas

Azija ir Artimieji Rytai

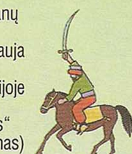
1204 kryžininkai užima Konstantinopolį. Įkuriama **Lotynų imperija (1204–1261)**, padalyta į feodalines kryžiuočių valstybes

1206 Čingischanas (1167–1227) suvienija mongolų–totorių gentis ir pradeda užkariauti Aziją
1229–1241 Didysis chanas Ugedėjus užkariauja šiaurės Kiniją ir Persiją

1236–1255 chano Batijaus žygis į vakarus. Nukariauja Kamos bulgarus, užima Kijevą.
1241 Batijaus vadovaujami mongolai sumuša vokiečių ir lenkų riterius ties **Legnica** bei Vengrijos kariuomenę prie **Sajó upės**. Europą išgelbsti staigi chano mirtis
1244 musulmonai užkariauja **Jeruzalę**, krikščionys galutinai praranda miestą
1251 įkurta **Aukso Orda**. Rusija izoliuojama nuo Europos
1251–1265 Hulagu užkariauja Persiją ir įkuria Il Chano imperiją
1258 mongolai nuniokoja **Bagdadą**, sunaikina Abasidų kalifatą. Tolimesnį veržimąsi į Egiptą sustabdo mameliukai
1279 mongolai užkariauja pietų Kiniją

1281–1326 turkas **Osmanas I** įkuria Osmanų imperiją
1291 mameliukai užkariauja Akrą – paskutinę krikščionybės tvirtovę Azijoje

1341 Azijoje prasideda **maras** – „Juodoji mirtis"
1360 Timūras (Tamerlanas) pradeda vienyti išsibarsčiusią mongolų imperiją
1362 Osmanai užima Adrianopolį ir **sunaikina Bizantijos imperiją**, kurios sudėtyje lieka tik Konstantinopolis
1389 Kosovo mūšyje palaužiamas krikščioniškų Balkanų tautų pasipriešinimas, Osmanų imperija išplečiama iki Dunojaus upės
1402 Angoros (Ankaros) mūšyje Timūras sutriuškina Osmanų kariuomenę Turkijoje
1405 po Timūro mirties **suyra mongolų imperija**
1413–1451 Osmanų imperijos plitimas
1453 Osmanai užima **Konstantinopolį**, kuris pavadinamas Istanbulu (Turkijos sostinė)

1520–1566 Osmanų imperijos klestėjimas (Suleimanas II)
1526 Mohács'o mūšyje Osmanai sutriuškina vengrus. Vengrija tampa Turkijos vasale

1571 Lepanto jūrų mūšyje turkai praranda savo dominavimą Viduržemio jūroje

1683–1699 Prancūzijos remiama **Turkija** kariauja prieš Habsburgų **Austriją** (šios sąjungininkės Lietuva, Lenkija ir Rusija)
1683 Vienos apgultis

1699 Karlovicų taika: Habsburgai atkovoja Vengriją iš turkų įtakos

1716–1718 Turkijos ir Austrijos karas. Turkai praranda Belgradą
1737–1739 Turkijos karas prieš **Austriją ir Rusiją**

1787–1792 Turkijos ir Rusijos karas. Rusija užkariauja šiaurines Juodosios jūros pakrantes

LDK ir jos kaimynai

1201 įkuriama Ryga ir Kalavijuočių (Livonijos) ordinas
1223 Kalkos mūšyje mongolai sumuša rusų kariuomenę

1226 Kulmo žemė laikinai atiduodama valdyti **Kryžiuočių ordinui** (mainais į prūsų genčių apkrikštijimą ir Lenkijos žemių apsaugą)
1230 Livonijos ordinas prisijungia **kuršių žemes**
XIII a. pirmoje pusėje Mindaugas suvienija lietuvių gentis į valstybę
1236 Saulės mūšyje sutriuškinama Livonijos ordino kariuomenė
1237 Kryžiuočių ir Kalavijuočių ordinų sąjunga
1241 pirmasis **mongolų-totorių** įsiveržimas į Lenkiją
1242 Ledo mūšyje ant Peipaus ež. baigiasi kalavijuočių skverbimasis į Naugardo žemes
nuo 1245 mongolų-totorių jungas visoje Rusijos teritorijoje
1253 Mindaugo karūnavimas
1260–1274 didysis prūsų sukilimas (Herkus Mantas)
1316–1341 Gediminas – Lietuvos didysis kunigaikštis
1320 Vladislavo Lokietkos karūnavimas Lenkijos karaliumi. Lenkijos suvienijimas
1325 pirmoji lietuvių ir lenkų taikos sutartis prieš kryžiuočius
1333–1370 Kazimieras Didysis – Lenkijos karalius
1345–1377 Algirdas – Lietuvos didysis kunigaikštis. Valstybė toliau plečiama į rytus
1346 Livonijos ordinas atkovoja iš Danijos Estijos žemes
1385 Krėvos sutartis (unija su Lenkija)
1387 Lietuvos krikštas
1392–1430 Vytautas – Lietuvos didysis kunigaikštis. Lietuvos klestėjimas

1410 Žalgirio (Grünwald'o) **mūšyje** sutriuškintas Kryžiuočių ordinas
1466 Torūnės sutartis. Prūsija tampa Lenkijos vasalu
1478 Ivanas III – pirmasis **Rusijos caras**. Prisijungia Naugardo žemes ir **1480** metais nusimeta **mongolų-totorių jungą**
1492–1501 Jonas Albrechtas – Lenkijos karalius
XV a. antroje pusėje gediminaičiai-jogailaičiai valdo LDK, Lenkiją, Čekiją ir Vengriją
1525 panaikinamas Kryžiuočių ordinas, įkuriama **Prūsijos hercogystė** (Lenkijos vasalė iki 1660)
1548–1572 Žygimanto Augusto valdymas (gediminaičių-jogailaičių dinastijos pabaiga)
1561 Livonija prijungta prie Lietuvos DK
1569 Liublino unija (Lenkijos ir Lietuvos valstybės įkūrimas)
1570 įkuriama Transilvanijos kunigaikštystė
1576–1588 Transilvanijos kunigaikštis **Steponas Batoras** – Respublikos valdovas
1596 religinė Brastos unija

1618 Brandenburg'o Hohenzoller'iai paveldi Prūsijos hercogystę

1640–1688 Frydrichas II – Brandenburg'o ir Prūsijos vieningos valstybės kūrėjas

nuo 1687 Austrijos Habsburgai valdo Sileziją, Čekiją, Vengriją ir Transilvaniją

1701 susikūrė **Prūsijos karalystės** (viena didžiausių karinių jėgų Europoje)

1689–1725 Petras I – Rusijos caras, pradėjęs europinti šalį
1700–1721 Šiaurės karas
1703 įkuriamas **Sankt Peterburgas**

1772 I Respublikos padalijimas
1793 II Respublikos padalijimas
1795 III Respublikos padalijimas

Pastaba: **Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės** chronologinė lentelė smulkiau pateikta 15 ir 25 psl.

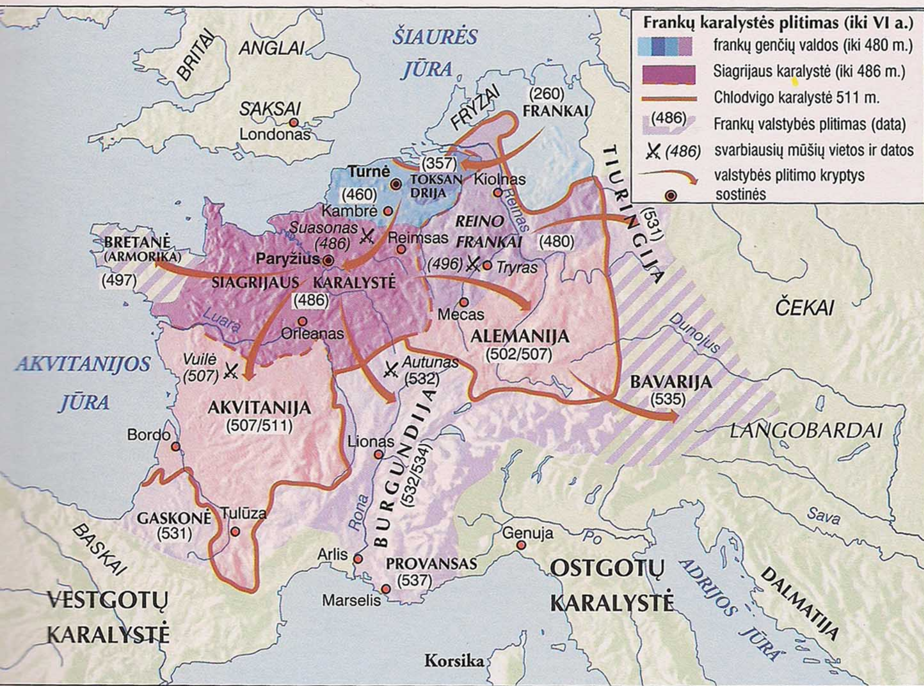

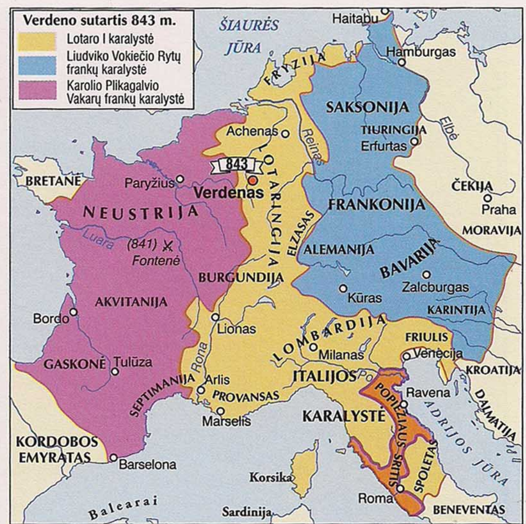

Karaliaus **Teodoriko Didžiojo mauzoliejus** (VI a. pradžia) Ravenoje, kuri buvo ostgotų valstybės sostinė. Teodoriko raštinės dokumentų rinkinyje „Įvairenybės" yra paskelbtas šio ostgotų karaliaus laiškas, maždaug 523–526 metais rašytas aisčiams.

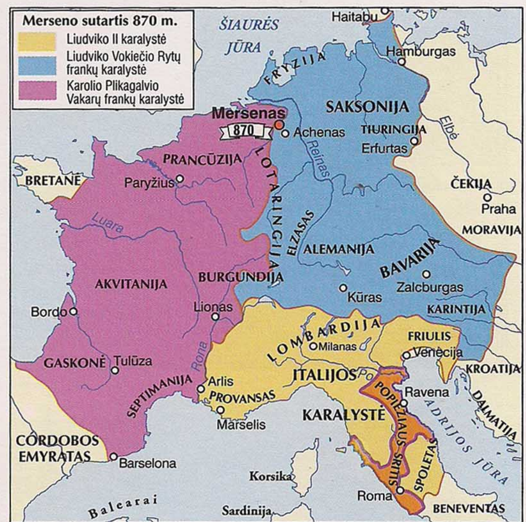
Germanų valstybės (526 m. po Kr.)

- Frankų karalystė ir jos plitimas (486–511 m. po Kr., Chlodvigas)
- germanų valstybių sąjunga (Teodorikas, apie 526 m.)
- valstybių plėtimosi kryptys
- valstybių sostinės
- (486) Suasonas – svarbiausių mūšių vietos ir datos
- Rytų Romos karo žygiai prieš gotus 535–53 m.
- Bizantijos imperijos (Justinianas) užkariavimai Ispanijoje VI a. pab.

Mūšis prie Puatjė 732 m. „Vakarų išvaduotojo“ Karolio Martelio (Kūjo) vadovaujama kariuomenė sumuša arabus ir sustabdo jų tolesnį veržimąsi į Europą.

Karolio Didžiojo bronzinė skulptūra Luvro muziejuje.

ANGLAI SAKSAI
Londonas
Achenas
Reinas
Paryžius
Luara
FRANKŲ KARALYSTĖ
BAVARIJA
Dunojus
Zalcburgas
AKVITANIJOS JŪRA
Lionas
BURGUNDIJA
ALPĖS
SVEBŲ KARALYSTĖ
Braga
Tulūza
PIRĖNAI
Narbona
Arlis
Mediolanas
OSTGOTŲ KARALYSTĖ
Ravena
VESTGOTŲ KARALYSTĖ
Duero
Tajo
Toledas
Ebro
Barselona
Korsika
Roma
LOMBARDIJA
Tadinos (553)
Balearai
Kordoba
(554)
Naujoji Kartagina
Sardinija
Neapolis
(553)
(535/53)
TIRĖNŲ JŪRA
Kaljaris
Tingis (Tanžeras)
Cezarėja
VANDALŲ KARALYSTĖ
Kartagina
(535)
Trikamaris
(534/35)
NUMIDIJA
Sicilija
Sirakūzai
Belisarijus
Tripolis
LENKAI
SLAVAI
ČEKAI
CHAZARAI (nuo 680 m.)
BULGARAI (nuo 550 m.)
AVARAI 560–791 m.
VENGRAI nuo 896 m.
(apie 680 m.)
Chersonesas
KAUKAZAS
JUODOJI JŪRA
Salone
DALMATIJA
ADRIJOS JŪRA
Dunojus
BULGARAI (nuo 680 m.)
Sinopė
Trapezuntas
Dračas
Narsesas
Konstantinopolis
(626)
Tesalonikai
Ankyra
(612 m.)
Cezarėja
(530)
Dara
SASANIDŲ IMPERIJA
BIZANTIJOS IMPERIJA
JONIJOS JŪRA
Korintas
Atėnai
Efesas
Ikonijus
(530)
Eufratas
Antiochija
Palmyra
Kipras
Damaskas
(636)
Kreta
VIDURŽEMIO JŪRA
Jeruzalė
Kirenė
LIBIJA
Aleksandrija
Memfis
EGIPTAS
Nilas
ARABAI

Bizantijos imperija (V–VIII a.)

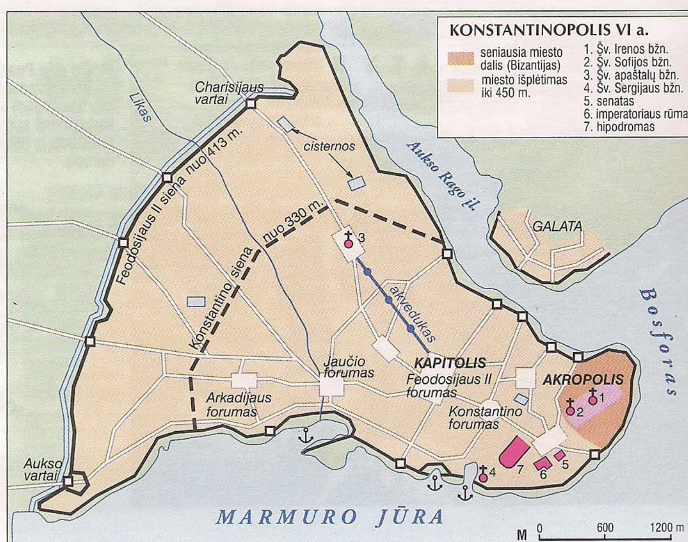
- Rytų Romos imperijos ribos Justiniano I laikais (527–65 m.)
- Bizantijos imperija apie 700 m.
- (534/35) teritorijų prijungimo metai
- karo žygiai (Belisarijus)
- OSTGOTŲ KARALYSTĖ – Justiniano I sunaikintos valstybės
- (535) svarbiausių mūšių vietos ir datos
- persų karo žygiai
- arabų antpuoliai
- slavų antpuoliai
- valstybių sostinės

Bizantijos **imperatoriaus Justiniano** atvaizdas mozaikoje iš San Vitale bažnyčios Ravenoje (Italija). Mozaika sukurta Bizantijai užėmus Raveną ir 540 m. nukariavus ostgotus Ravena buvo bizantinės Italijos sostinė iki 751 m.

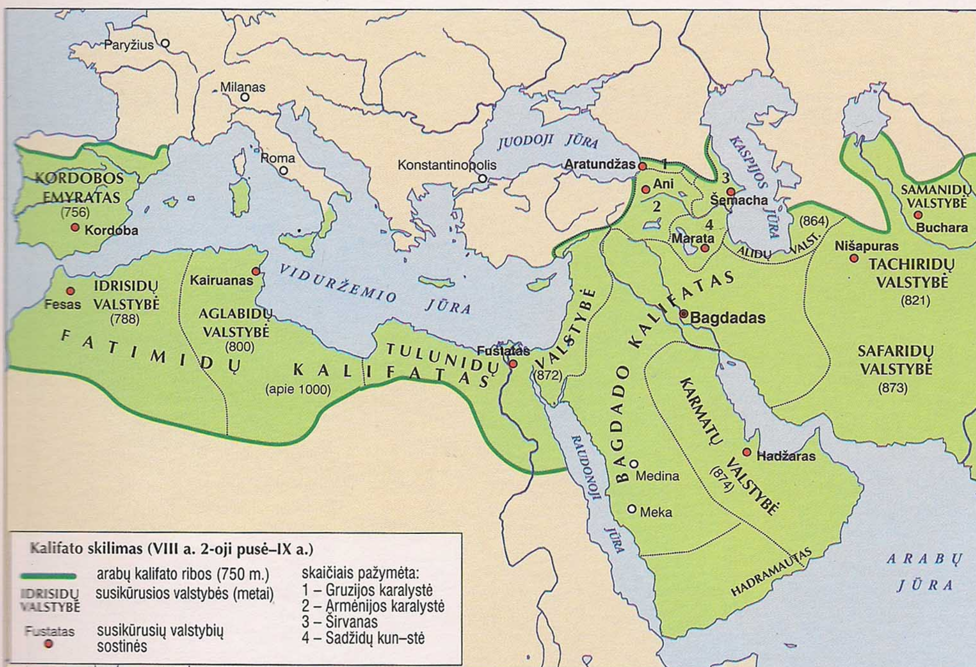

Bizantinės architektūros šedevras **Hagija Sofija** *(gr. šventoji išmintis)* bazilika (pastatyta 532–37 m.). Vėliau turkai osmanai pavertė šią šventovę mečete ir pristatė keturis minaretus.

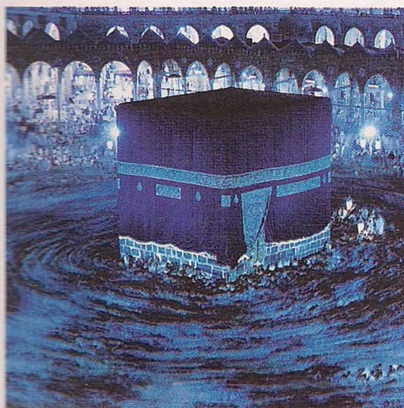
Arabų kalifatas (VII–IX a.)

- arabų valstybė iki pranašo Mahometo mirties (633 m.)
- užkariavimai valdant pirmiesiems keturiems kalifams iki 661 m.
- užkariavimai valdant Omejadų dinastijai (661-750 m.)
- užkariavimai po 750 m. (Abasidų dinastija)
- VESTGOTŲ KARALYSTĖ – arabų sunaikintos valstybės
- Arabų kalifato ribos klestėjimo laikais (Abasidai,750 m.)
- kaimyninių valstybių sienos IX a. pradžioje
- miestų apgultys (data)
- grobikiškų žygių kryptys
- (680) Kerbela – svarbiausių mūšių vietos ir datos
- Meka (iki 656) – arabų kalifato sostinės (nurodyta, kuriais metais buvo sostinė)
- Basra – svarbiausi kariuomenės susitelkimo centrai

Koranas – šventoji musulmonų knyga.

Nesuskaičiuojamos minios tikinčiųjų užpildo Mekos mieste **Didžiąją mečetę** – islamo šventovių šventovę. Musulmonai tiki, kad ją įkūręs patsai Adomas. Maldininkai eina apie **Kaabos** šventyklą septynis kartus. Fotografuojant ilgu išlaikymu gaunamas įdomus sūkuriuojančios masės efektas (nuotraukoje). Pačią Kaabą puošia aukso, sidabro ar kitų metalų gijomis išsiuvinėto juodo šilko uždanga, arabų vadinama **kisva**. Ji kasmet iškilmingai keičiama.

Mečetė – musulmonų kulto pastatas Samaroje (dabar Irake).

Vikingai (normanai) IX–XI a.

- vikingų kilmės sritis
- normanų kontroliuojamos teritorijos IX a.
- vikingų žygiai
- X–XI a. vikingų aplankyti kraštai ir įkurtos valstybės
- pirmosios vikingų įkurtos gyvenvietės slavų žemėse
- vikingų sausumos prekybos keliai

Bafino Žemė
Grenlandija
Sandnesas
Bratahlidas
Holaras
Islandija
Reikjavikas
Erikas Rudasis 985–86 m.
Leifas Eriksonas 1001 m.
Torfinas Karlsefnis 1005 m.
ŠIAURĖS AMERIKA
1000 m.
Lans o Mydousas
Vinlandas ?
(Niufaundlandas)
ATLANTO VANDENYNAS
870 m.
800 m.
NORVEGIJA
Bergenas
VIKINGAI
Birka
ŠVEDIJA
DANIJA
SUOMIAI
BIARMIJA
GARDARIKĖ
(860–880 m.)
Naugardas
(Holmgard)
Polockas
Apuolė
BALTAI
Truso
Haitabu
(Hedeby)
KIJEVO RUSIA
(nuo 882 m.)
Kijevas
(Kenugard)
Timirevas
BULGARAI
Dnepras
Donas
Volga
CHAZARAI
ANGLŲ ir SAKSŲ KARALYSTĖS
840 m.
830 m.
Dorestadas
Ruanas
NORMANDIJA
FRANKŲ KARALYSTĖ
Dunojus
VENGRIJOS KARALYSTĖ
BULGARIJOS KARALYSTĖ
900 m.
JUODOJI JŪRA
Konstantinopolis
(Miklagard)
BIZANTIJOS IMPERIJA
840 m.
827 m.
LEONO KARALYSTĖ
KORDOBOS EMYRATAS
1016 m.
APULIJA
1063 m.
IDRISIDŲ VALSTYBĖ
AGLABIDŲ VALSTYBĖ
VIDURŽEMIO JŪRA
ABASIDŲ KALIFATAS
Bagdadas
870 m.

Vienas įspūdingiausių runų pavyzdžių **„Rök“ akmuo**, rastas Gotlando salos rytuose (ankstyvasis vikingų amžius). Tai ilgiausias žinomas įrašas, išraižytas trumpomis šakotomis **runomis**, neįkainojamas literatūros kūrinys, kurį Varinas parašė savo mirusiam sūnui atminti.

Europos valstybės XII a. pabaigoje
Šventoji Romos imperija
Šventoji Romos imperija
imperijos sienos
Plantagenetų dinastijos valdos
prancūzų žemės, valdomos Anglijos
Tulūzos grafystės valdos
didžiausio Plantagenetų valdų išplitimo riba Prancūzijoje
skirtingoms valstybėms priklausiusios teritorijos
Prancūzijos karalystė
karalystės sienos
„Karūnos“ valdos
vasalai
valstybių sienos
valstybių sostinės
Popiežiaus sritis, bažnyčios žemės
Azijoje įkurtos kryžininkų valstybės
NORVEGIJOS KARALYSTĖ
Oslas
ŠVEDIJOS KARALYSTĖ
Upsala
ŠKOTIJOS KARALYSTĖ
Edinburgas
AIRIJA
Dublinas
ŠIAURĖS JŪRA
DANIJOS KARALYSTĖ
Orhus
Ribė
Lundas
Roskildė
BALTIJOS JŪRA
ESTAI
LYBIAI
KURŠIAI
ŽEMAIČIAI
LIETUVIAI
Nemunas
Dauguva
PRŪSAI
Trūsas
Ladoga
Naugardas
Jaroslavlis
Pskovas
Tverė
Polockas
Smolenskas
Riazanė
RUSIA
KIJEVO
Kijevas
Pripetė
Bulgaras
VOLGOS BULGARAI
Volga
Donas
Tana
POLOVCAI
ALANAI
Dnepras
Dnestras
Haličas
Jorkas
Velsas
ANGLIJOS KARALYSTĖ
Oksfordas
Londonas
Kenterberis
Briugė
Fryzija
Bremenas
Hamburgas
Dancigas
Pamarys
Torunė
Saksonija
Magdeburgas
Gneznas
Vysla
Oderis
Elbė
LENKIJOS KARALYSTĖ
Silezija
Vroclavas
Krokuva
ŠVENTOJI ROMOS IMPERIJA
Kiolnas
Reinas
Lotaringija
Frankfurtas
Tryras
Praha
ČEKIJOS KARALYSTĖ
Brno
Regensburgas
Strasbūras
Bavarija
Augsburgas
Miunchenas
Viena
Lilis
Ruanas
Bretanė
Normandija
Paryžius
PRANCŪZIJOS KARALYSTĖ
Orleanas
Nantas
Luara
Burgundija
Dižonas
La Rošelė
AKVITANIJOS JŪRA
Klermonas
Bordo
Akvitanija
Lionas
Ženeva
BURGUNDIJOS KARALYSTĖ
Rona
Gaskonė
Tulūzos Graf.
Tulūza
Langedokas
Arlis
Marselis
Milanas
Verona
Venecija
Lombardija
Genuja
Po
Bolonija
Florencija
ITALIJOS KARALYSTĖ
Spoletas
Popiežiaus sritis
Roma
Korsika
Sardinija
Kaljaris
Neapolis
Baris
SICILIJOS KARALYSTĖ
TIRĖNŲ JŪRA
ADRIJOS JŪRA
Palermas
Sicilija
Mesina
Malta
LEONO KARALYSTĖ
Leonas
Portas
PORTUGALIJOS KARALYSTĖ
Valjadolidas
NAVAROS KARAL.
Ošas
Dueras
KASTILIJOS KARALYSTĖ
Ebras
ARAGONO KARALYSTĖ
Saragosa
Barselona
Lisabona
Tachas
Toledas
Gvadiana
Valensija
Balearai
Palma
Sevilija
Kordoba
Mursija
Kadisas
GRANADOS KARALYSTĖ
Malaga
Tanžeras
ALMOHADŲ KALIFATAS
Alžyras
Melilja
Tunisas
Tripolis
VIDURŽEMIO JŪRA
Dunojus
Peštas
Buda
VENGRIJOS KARALYSTĖ
Sava
KROATIJA
Zara
Belgradas
Severinas
VALAKIJA
Pliska
Kosovas
SERBIJOS KARALYSTĖ
Raguca
Skopjė
Sofija
BULGARŲ KARALYSTĖ
Adrianopolis
Konstantinopolis
Tesalonikai
BIZANTIJOS IMPERIJA
Atėnai
Pergamas
Smirna
Efesas
Antalija
Kandija
Kreta
Kipras
Nikosija
Kafa
Chersonesas
JUODOJI JŪRA
Sinopė
Trapezuntas
GRUZIJA
Tbilisis
ARMĖNIJA
Angora
RUMO SELDŽIUKAI
Ikonijus
Edesa
Alepas
Antiochija
Eufratas
Tigras
Beirutas
Damaskas
Akra
Jeruzalė
SALADINO VALSTYBĖ
Aleksandrija
Kairas
ARABAI

Romos katalikai
stačiatikiai
musulmonai
kryžininkų įkurtos valstybės
Europos valstybių sienos XI a. pabaigoje
popiežiaus ir patriarcho rezidencijos

ANGLIJA
Londonas
PAGONYS
Hamburgas
Magdeburgas
Gneznas
LENKIJA
Kijevas
Kiolnas
Paryžius
Maincas
Praha
Krokuva
ŠVENTOJI ROMOS IMPERIJA
Regensburgas
Viena
VENGRIJA
PRANCŪZIJA
Klermonas
1095, Urbonas II
Bordo
Lionas
Milanas
Venecija
LEONAS IR KASTILIJA
Portas
Tulūza
Arlis
Genuja
Florencija
Zara
Belgradas
Saragosa
Marselis
ITALIJA
Sofija
JUODOJI JŪRA
Lisabona
Toledas
Barselona
Korsika
Roma
Konstantinopolis
Kordoba
Valensija
Balearai
Dračas
BIZANTIJOS IMPERIJA
Nikėja 1097
ALMOHADŲ KALIFATAS
Sardinija
Neapolis
Tarantas
Tesalonikai
Dorilėjas 1097, 1147
SELDŽIUKŲ VALSTYBĖ
Edesa 1144
Palermas
Ikonijus 1190
Efesas
Atalija
Antiochija
Tunisas
Sicilija
Laodikėja 1147
Malta
Kipras
Kreta
Kandija
Beirutas
Damaskas
VIDURŽEMIO JŪRA
Akra
Tripolis
Jeruzalė
Aleksandrija
FATIMIDŲ KALIFATAS
Kairas

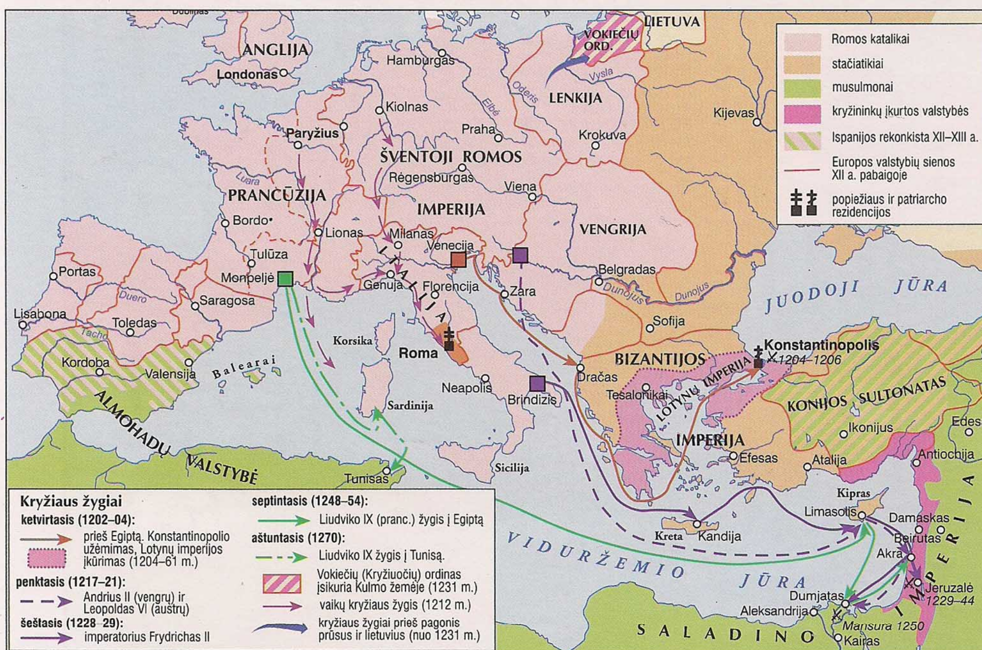
Kryžiaus žygiai

pirmasis (1096–99):
- Gotfrydas Bujonietis
- Raimondas iš Tulūzos
- Robertas iš Normandijos

antrasis (1147–49):
- Liudvikas VII (pranc.)
- Konradas III (vok.)
- Rodžeris II iš Sicilijos
- žygis į Lisaboną
- žygis prieš pagonis (Pamario slavus) 1147 m.

trečiasis (1189–92):
- (vok.) Frydrichas I (Barbarosa)
- (angl.) Ričardas I (Liūtaširdis)
- (pranc.) Pilypas II Augustas

Dorilėjas 1097 – svarbiausių mūšių vietos ir datos
kryžiaus žygio pradžia
Barbarosos žuvimo vieta

Lotynų imperija Rytuose
Daugelis riterių traukė į Šventąją žemę nuotykių ieškoti, be to, tikėjosi apčiuopiamos naudos: užkariautose srityse kūrėsi pilys, kunigaikštystės, grafystės, netgi imperija. Nuotraukoje: **kryžininkų tvirtovė** Sirijoje, 1142–1271 metais atrėmusi ne vieną musulmonų puolimą.

MONGOLŲ PASAULIS
AUKSO ORDA. KIJEVO RUSIA

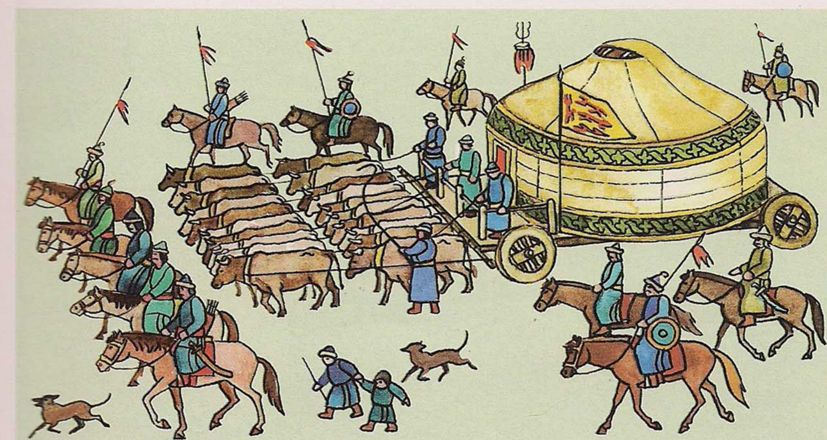
Mongolų valstybė (XIII–XIV a.)

- Čingischano (Temučino) 1206 m. suvienytų genčių kilmės sritis
- mongolų imperijos sienos valdant Čingischanui (iki 1227 m.)
- užkariaujamieji žygiai (1206–27 m.)
- TOTORIAI – mongolų gentys apie 1200 m.
- CHOREZMO VALSTYBĖ (1225/1241) – mongolų užkariautos valstybės (metai)
- (1241) Legnica – svarbiausių mūšių vietos ir datos
- Bagdadas – valstybių sostinės iki mongolų užkariavimų

Čingischano valstybės padalijimas (chanatų centrai): / **karo žygiai:**

- Didžiojo chano imperija – (1252–79 m.)
- Čagatajaus chanatas
- Aukso Orda (Batijaus chanatas) – (1236–42 m.)
- Il chano valstybė – (1258–60 m.)

- Tamerlano (Timūro) antroji mongolų imperija (1360–1405 m.)
- Tamerlano karo žygiai

Klajoklių „miestas"
Mongolai į žygius traukdavo **karavanais**, kurie su palapinėmis (**jurtomis**) ir kita manta nusitęsdavo iki 80 km. Chano vilkstinės priedangą sudarė apie 10 tūkstančių ginkluotų raitelių. Be jų karavane būdavo apie 10 tūkstančių pėstininkų kartu su šeimomis (maždaug 40 000 žmonių).

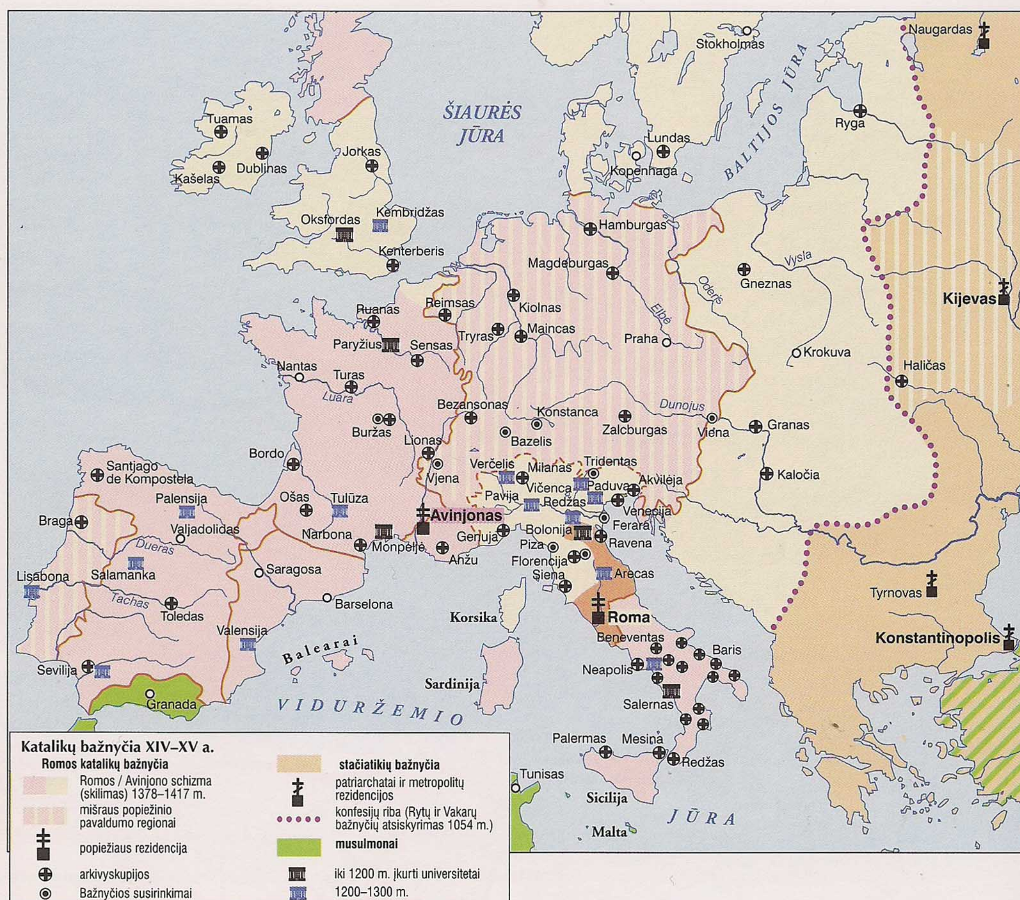
Čingischano (Temučino, *1167–1227*) bronzinis reljefas.

Popiežiaus rūmai Avinjone

XIII a. monetos:
a) Venecijos **dukatas**
b) Florencijos **florinas**
c) Prancūzijos **ekiu**

1347 1348 1349 1350 1351 1352
maro apimtos sritys ir jo išplitimo datos

ŠIAURĖS JŪRA
BALTIJOS JŪRA
JUODOJI JŪRA
VIDURŽEMIO JŪRA

Bergenas, Stokholmas, Talinas (Revelis), Naugardas, Jaroslavlis, Tverė, Pskovas, Vladimiras, Maskva, Visby, Ryga, Polockas, Smolenskas, Edinburgas, Orhus, Lundas, Roskildė, Vilnius, Dublinas, Jorkas, Bostonas, Liubekas, Rostokas, Dancigas, Bristolas, Londonas, Amsterdamas, Brėmenas, Hamburgas, Štetinas, Torunė, Vysla, Sautamptonas, Antverpenas, Duisburgas, Magdeburgas, Brasta, Briugė, Gentas, Lilis, Leipcigas, Vroclavas, Ruanas, Kiolnas, Frankfurtas, Erfurtas, Lvovas, Kijevas, Donas, Lanji, Praha, Paryžius, Provenas, Niurnbergas, Krokuva, Strasbūras, Regensburgas, Dnepras, Trua, Tana, Luara, Buržas, Augsburgas, Dunojus, La Rošelė, Dižonas, Viena, Ženeva, Buda, Bordo, Lionas, Monkastras, Milanas, Verona, Kafa, Bajona, Tulūza, Venecija, Monpeljė, Avinjonas, Genuja, Parma, Po, Valjadolidas, Piza, Bolonija, Zara, Belgradas, Dueras, Marselis, Florencija, Varna, Ebras, Saragosa, Raguca, Sofija, Sinopė, Trapezuntas, Lisabona, Toledas, Barselona, Korsika, Roma, Konstantinopolis, Tachas, Valensija, Neapolis, Baris, Tesalonikai, Ankyra, Sevilija, Kordoba, Balearai, Palma, Sardinija, Mursija, Kadisas, Malaga, Kaljaris, Edesa, Tandža, Mesina, Ikonijus, Fokaja, Palermas, Atėnai, Ajasas, Sicilija, Efesas, Antalija, Tunisas, Sirakūzai, Modonė, Antiochija, Malta, Kreta, Kandija, Kipras, Beirutas, Damaskas, Akra, Tripolis, Jeruzalė, Aleksandrija

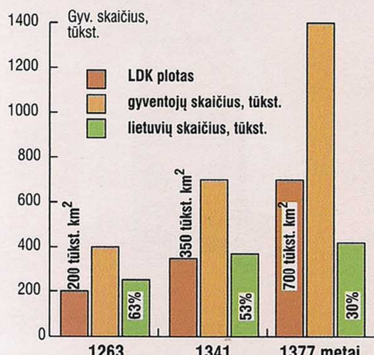
mediena, kailiai, kanapių pluoštas, vaškas, gintaras, druska, vilnos, varis, geležis, sidabras, gelumbė, auksas, vergai, šilkas, prieskoniai, maras

Prekyba XIII–XIV a.

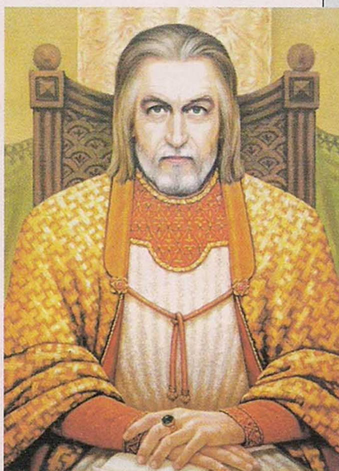
- svarbiausi ekonominės veiklos židiniai
- genujiečių prekybos keliai, centrai ir kolonijos
- venecijiečių prekybos keliai, centrai ir kolonijos
- svarbiausi Hanzos sąjungos kprekybos keliai ir centrai
- miestai > 50 000 gyv.
- svarbiausi prekybos keliai
- Gaskonės vyno prekybos keliai
- Šampanės mugės
- Frankfurtas — svarbiausios mugės ir turgūs
- svarbiausios grūdų auginimo sritys
- svarbiausi vyno gamybos eksportui centrai

Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XIII a. pab.–XIV a.

- žemės, prijungtos valdant Mindaugui (1240–1263 m.)
- LDK žemės valdant Gediminui (1316–1341 m.)
- LDK žemės valdant Algirdui (1345–1377 m.)
- Vakarų Voluinės ir Podolės žemės pakaitomis priklausiusios LDK ir Lenkijai
- Krėva 1385 – svarbiausios sutartys
- (1348) – svarbiausių mūšių vietos ir datos
- Algirdo karo žygis 1363 m.
- lietuvių svarbiausių karo žygių kryptys
- Vokiečių ordino svarbiausių žygių kryptys
- mongolų-totorių antpuoliai

Lietuvos ploto ir gyventojų skaičiaus kitimas

LDK valdovas Gediminas *(1275–1341 m.)* – Gediminaičių dinastijos pradininkas. Atrėmė kryžiuočių antpuolius ir plėtė valstybės teritoriją į rytus. Savo laiškuose Europos miestams siekė panaikinti Lietuvos politinę izoliaciją *(dailininkė J. Malinauskaitė)*.

Lietuvos krikštas iki 1430 m. *(pagal Z. Kiaupą)*

Lietuvos krikštas iki 1430 m.

- valstybių sienos 1422 m.
- Vilniaus ir Medininkų vyskupijų riba
- vyskupijų centrai
- **katalikų parapijos, įsteigtos:**
  - valdant Jogailai (1387–1392 m.)
  - valdant Vytautui (1392–1430 m.)
- **vienuolių ordinai:**
  - pranciškonų
  - dominikonų
  - benediktinų
  - Šv. Augustino atgailos kanauninkai
- **vienuolynai, įsikūrę:**
  - valdant Gediminui (iki 1323 m.)
  - išnykę Gedimino laikų vienuolynai
  - valdant Jogailai ir Vytautui (iki 1430 m.)

1. Kolainiai
2. Skirsnemunė
3. Bajerburgas
4. Bisena
5. Marienburgas
6. Paštuva
7. Pieštvė
8. Gotesverderis
9. Piliuona

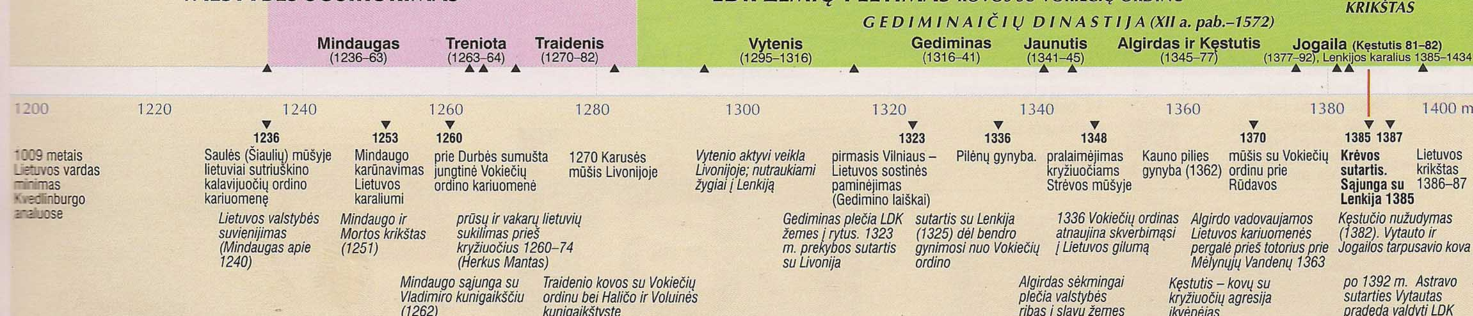

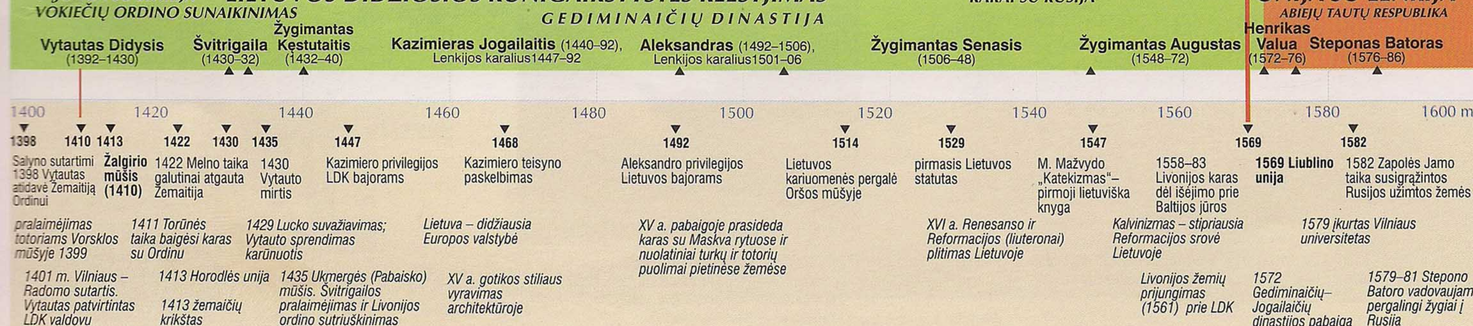
LDK valdovai Algirdas *(1296–1377)* ir **Kęstutis** *(1347–1382)*, vienas antrą remdami, sėkmingai atrėmė Kryžiuočių ordino agresiją, mongolų-totorių antpuolius bei išplėtė valstybės ribas į slavų žemes *(dailininkė J. Malinauskaitė)*.

Kovos su ordinais XIII–XIV a.

- LDK XIV a.
- ordinų ir vyskupijų valdos
- Vokiečių ordino 1398–1409 m. laikinai valdytos LDK žemės
- Ordino svarbiausių ir mažesnių puolimų kryptys
- lietuvių atsakomųjų puolimų kryptys
- (1260) svarbiausių mūšių vietos ir datos
- svarbesnės pilių apgultys
- svarbesnės Ordino ir vyskupijų pilys
- lietuvių mūrinės pilys
- svarbesnės lietuvių medinės pilys ir įtvirtinimai
- didžiojo magistro rezidencija (1309–1457 m.)
- komtūrų rezidencijos
- vyskupijos, pirmieji ordinų miestai
- (1260) sukilimų prieš užkariautojus vietos ir datos
- (1260) didysis prūsų sukilimas (1260–74 m.)

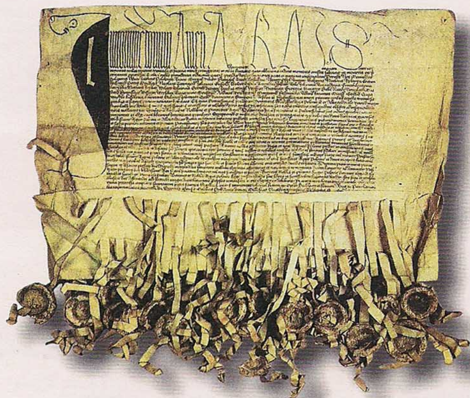
Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė nuo valstybės susikūrimo iki Liublino unijos (XIII–XVI a.)

Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XIV a. pab.–XV a.

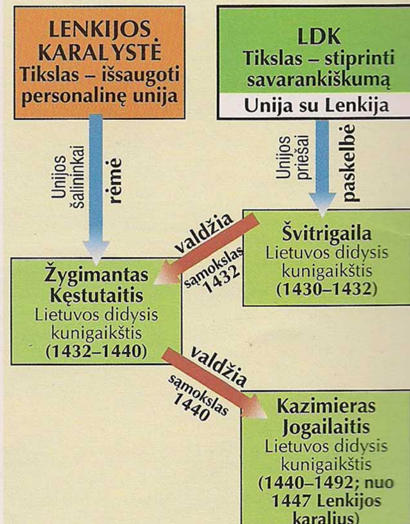
- LDK žemės valdant Gediminui (1316–1341 m.)
- žemės, prijungtos valdant Algirdui (1345–1377 m.)
- žemės, prijungtos valdant Vytautui (1392–1430 m.)
- Lenkijos užimtos žemės po Vytauto mirties
- žemės, pakaitomis priklausiusios LDK ir Rusijai
- LDK žemės, atitekusios Krymo chanatui 1484 m.
- Lenkijai atitekusios žemės ir jos vasalai po 1454 m.
- LDK ir Lenkijos valstybių sienos XV a. pabaigoje
- LDK siena su Lenkija 1430 m.
- LDK siena su Rusija po 1494 m. taikos
- Vokiečių ordino ribos 1454 m.
- LDK žemės iki 1409 m. priklausiusios Vokiečių ordinui
- (1410) svarbiausių mūšių vietos ir datos
- valstybių sostinės
- vaivadijų ir žemių centrai
- kiti miestai
- Horodlė (1413) svarbiausios sutartys
- Vytauto žygis prieš Aukso Ordą

Vienas iš **Horodlės unijos** dokumentų. Horodlės unija 1413 m. patvirtino LDK savarankiškumą, išplėtė Lietuvos bajorų teises.

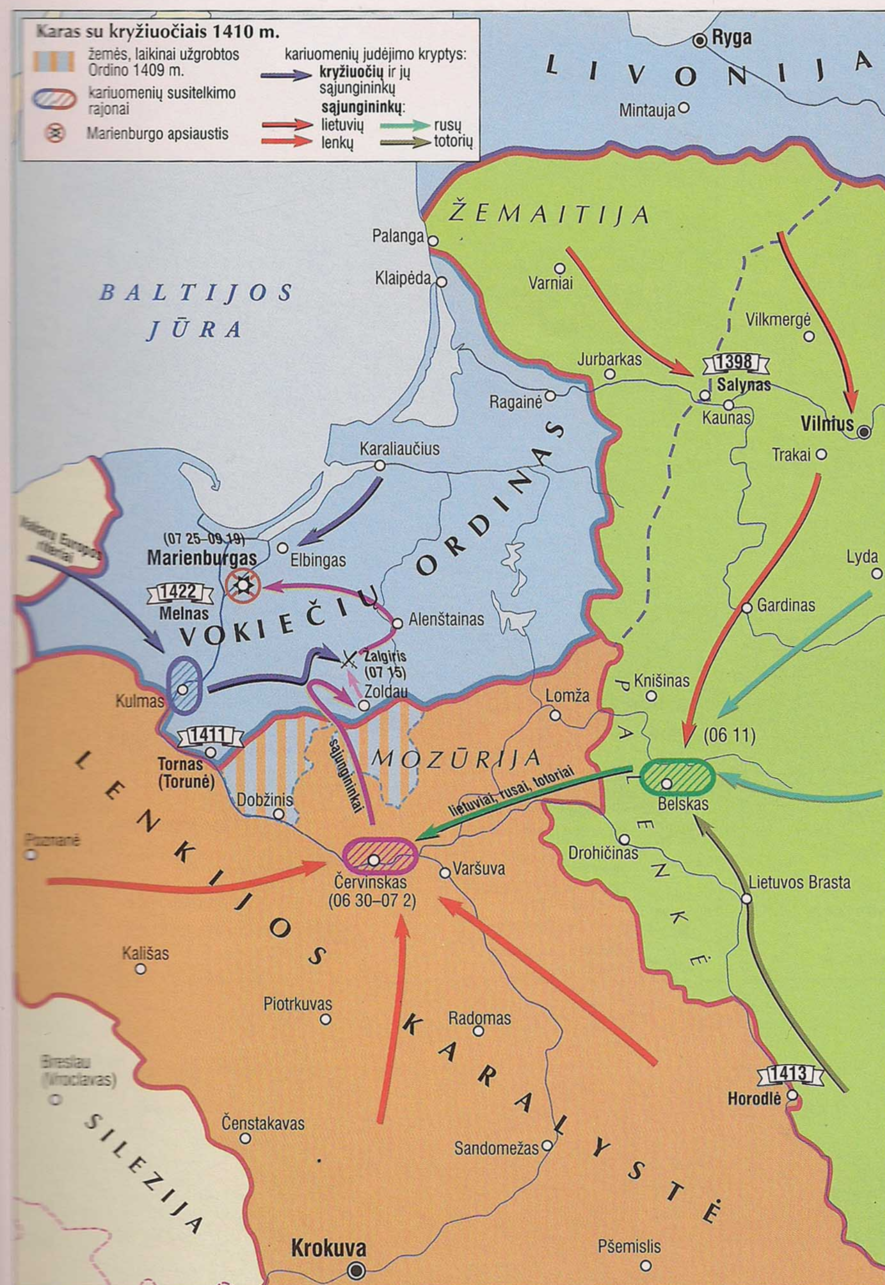

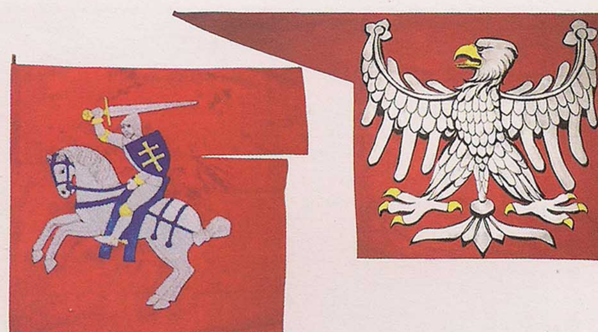
LDK valdovas **Vytautas Didysis** (*1350–1430 m.*). Jo valdoma LDK tapo centralizuota, krikščioniška valstybe (*dailininkė J. Malinauskaitė*).

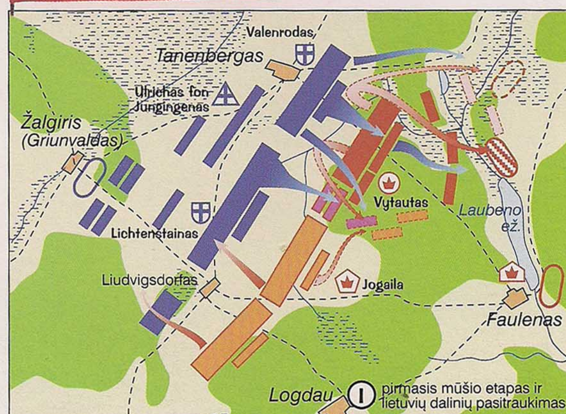

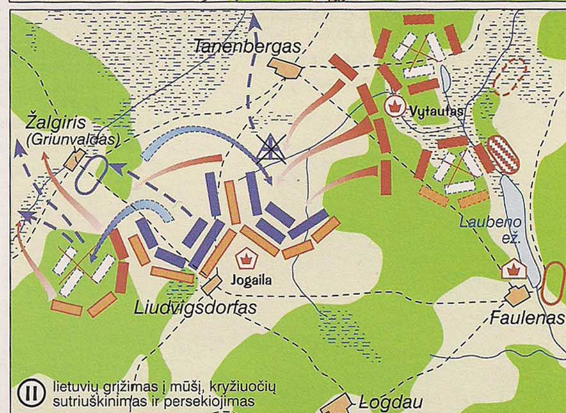
Politinė kova LDK po Vytauto mirties

ŽALGIRIO (GRIUNVALDO) MŪŠIS

Žalgirio mūšio 1410 m. liepos 15 d. schema

Kryžiuočių ordino didysis magistras **Ulrichas fon Jungingenas** *(1360–1410)* – kariuomenės vadas *(iš XVI a. magistrų iliustruotos kronikos)*.

Didžioji kryžiuočių magistro vėliava. Po ja buvo labiausiai pasižymėję dvariškiai ir riteriai.

Žalgirio mūšis *(dailininkas J. Mateika, Varšuvos nac. muziejus)*.

Šimto metų karas (1337–81 m.)

- Prancūzijos teritorijos 1328 m.
- Prancūzijos karalystės sienos prieš karą 1328 m.
- prancūzų kariuomenės žygis 1356 m.
- Žakerijos sukilimo apimti rajonai (1358 m.)
- (1369) svarbiausi prancūzų kariuomenės atsakomieji smūgiai (1369–77 m.)
- Anglijai pavaldžios teritorijos Prancūzijoje (1328 m.)
- Anglijos valdos Prancūzijoje pagal Bretinji taiką 1360 m.
- Edvardo III karo žygis (1346 m.)
- Juodojo princo karo žygiai 1356 m.
- anglų apsiausti miestai
- Burgundijos hercogystė 1363 m.

Šimto metų karas (1420–53 m.)

- Prancūzijos teritorija 1420 m.
- Prancūzijos karalystės sienos po karo 1453 m.
- Žanos d'Ark vadovaujamos kariuomenės žygiai
- Bretinji 1360 pagrindinės taikos sutartys
- (1428) svarbiausių mūšių vietos ir datos
- didžiausia anglų užimta teritorija (1429 m.)
- teritorija, pavaldi Burgundijos hercogystei
- Henriko V karo žygis (1415 m.)
- Popiežiaus sritis (nuo1348 m.)

Turkų Osmanų valdų plėtimas

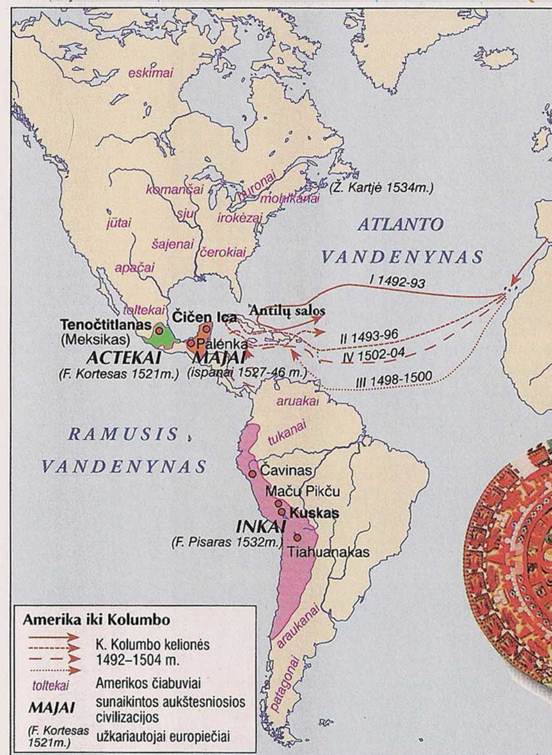
Turkų Osmanų imperija (XIV–XVII a.)

- maksimalus Osmanų imperijos išplitimas iki 1683 m.
- Osmanų valdų plėtimas (data): 1326, 1451, 1481, 1520, 1566, 1683; vasalai
- (1526) Mohačas svarbiausių mūšių vietos ir datos
- Konstantinopolio apgultis ir užgrobimas 1453 m.
- Timūro (mongolų) grobikiški žygiai į Mažąją Aziją 1400–02 m.

GEOGRAFINIAI ATRADIMAI
AMERIKA IKI KOLUMBO

Į vakarus nuo Grinvičo
Į rytus nuo Grinvičo
Špicbergenas
Naujoji Žemė
Barencas 1594-97
Canseleras 1553
Grenlandija
Islandija
983
861
1000
Deivis 1585-87
Kabotas 1497-98
Kartjė 1534
Niufaundlandas
Didieji ežerai
ANGLIJA
OLAND.
PRANCŪZIJA
PORTUGALIJA
ISPANIJA
RUSIJA
Jermakas 1581
Jenisejus
Baikalo ež.
1607
1632
1652
1644
šiaurės poliarinis ratas
Stambulas
OSMANŲ IMPERIJA
Kairas
EGIPTAS
Nilas
Marko Polas 1271-95
Pekinas
KINIJA
JAPONIJA (Sipangu)
Ormuzas
1543
ATLANTO
šiaurės atogrąža
Kolumbas 1492
Kuba
ACTEKAI
Meksikas
Čičen Ica
MAJAI
Panama
1580
RAMUSIS
VANDENYNAS
Amerigas Vespučis 1499-1500
Magelanas 1519
Dreikas 1577
Dreikas 1577-80
Žaliasis kyšulys
AFRIKA
Abisinija
Kovilhao 1481
Kalikatas
Filipinai
Cebu 1521
Magelanas 1521
Dreikas 1579
Malaka
Sumatra
pusiaujas
0°
Amazonė
AMERIKA (pavad. nuo 1507 m.)
Lima
Kuskas
INKAI
Magelanas 1519-20
Dreikas 1580
Diasas 1487-88
Viktorijos ež.
Kongas
Mombasa
Mozambikas
Madagaskaras
INDIJOS
Batavija
Naujoji Gvinėja
1643
1646
Tasmanas 1642
VANDENYNAS
Rio de Žaneiras
pietų atogrąža
Vasko da Gama 1497-99
Kabralis 1500
Gerosios Vilties kyš.
Santjagas
Buenos Airės
de Elkanjo (po Magelano mirties)
Naujoji Olandija (Australija)
Naujoji Zelandija
Tasmanija
Magelano sąs.
Tordesiljo sutartis 1494
ISPANIJA
PORTUGALIJA
Saragosos sutartis 1527
pietų poliarinis ratas
160°
120°
80°
40°

Didieji geografiniai atradimai ir naujų žemių užkariavimai iki XVI a.
kolonizuotos teritorijos ir atradėjai:
- ispanų
- portugalų
- anglų
- prancūzų
- olandų

Actekų kalendorius

Paskutiniojo **Actekų valdovo Montesumos** galvos apdangalas buvo apie 1,2 m aukščio.

Portugalų jūrininko **Pedro Alvareso Kabralio** vadovaujama ekspedicija 1500 metų balandžio 22 dieną išsilaipino Brazilijos krante.

Martynas Liuteris (*1483–1546 m.*)
1517 metais paskelbė 95 tezes, nukreiptas prieš prekybą nuodėmių atleidimu, Vitenberge, kuris dažnai taip ir vadinamas Liuterio miestu (vokiškai Lutherstadt Wittenberg). Žymiausio Bažnyčios reformuotojo pasekėjų bendruomenių yra ir Lietuvoje (centras Tauragėje). Jų religinė konfesija vadinama evangelikais liuteronais.

Jonas Kalvinas (*1509–64 m.*) buvo kitas žymiausias Krikščionių (katalikų) bažnyčios reformuotojas greta Martyno Liuterio. Svarbiausiu **kalvinizmo** centru tapo Ženevos miestas Šveicarijoje. Nuo XVI amžiaus kalvinizmas smarkiai veikė ir Lietuvos visuomenę. Daugelis žymių to meto lietuvių, didikų palaikė ryšius su pačiu Kalvinu. Jo šalininkai mūsų šalyje nuo seno vadinami reformatais (centras Biržuose).

Vestminsterio abatijoje (vienuolyne) Londone karūnuojami ir laidojami Anglijos karaliai. Šios šalies monarchas kartu yra **Anglikonų bažnyčios** valdovas, paskiriantis jos vyskupus ir arkivyskupus. *Anglikonybė – ypatinga protestantizmo šaka, iš esmės įsigalėjusi po karaliaus* Henriko VIII Tudoro konflikto su Katalikų bažnyčia ir patyrusi didelę kalvinizmo įtaką.

Europa XVI a. (1550 m.)

Austrijos Habsburgai
Ispanijos Habsburgai
vasalai
valstybių sostinės
kiti miestai
Respublikos sienos 1582 m.
LDK ir Lenkijos siena po Liublino unijos
valstybių sienos
„Nenugalimosios armados“ kelias 1588 m.

NORVEGIJOS KARALYSTĖ (unijoje su Danija)
Kristianija (Oslas)
Stokholmas
ŠVEDIJOS KARALYSTĖ
(Švedijos nuo 1561 m.)
Naugardas
ŠKOTIJOS KARALYSTĖ
Edinburgas
ŠIAURĖS JŪRA
DANIJOS KARALYSTĖ
Lundas
Kopenhaga
BALTIJOS JŪRA
(Danijos 1559–85 m.)
LIVONIJA (Respublikoje nuo 1561 m.)
Ryga
RUSIJA
Dauguva
AIRIJA
Dublinas
Jorkas
ANGLIJOS KARALYSTĖ
Londonas
Sautamptonas
(1588)
Amsterdamas
Briugė
NYDERLANDAI
Briuselis
Hamburgas
Liubekas
Gdanskas
Karaliaučius
PRŪSIJOS KUN-STĖ
Vilnius
LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAIKŠTYSTĖ
Minskas
Smolenskas
BRANDENBURGAS
Berlynas
Magdeburgas
Kiolnas
Varšuva
Lietuvos Brasta
LENKIJOS KARALYSTĖ
Kijevas
Dnepras
Ruanas
Paryžius
LIUKSEMBURGAS
ŠVENTOJI ROMOS IMPERIJA
Frankfurtas
Breslau
Praha
ČEKIJOS KARALYSTĖ
Krokuva
Nantas
PRANCŪZIJOS KARALYSTĖ
Augsburgas
BAVARIJA
Miunchenas
Viena
AUSTRIJA
VENGRIJOS KARALYSTĖ
TRANSILVANIJA
MOLDOVA
Jasai
JEDISANAS
Benderai
Bernas
ŠVEICARIJA
Buda
Pestas
Bordo
Lionas
Ženeva
SAVOJA
Turinas
Milanas
Venecija
VENECIJOS RESP.
La Korunja
Santanderas
Tulūza
Avinjonas
MODENOS HERC.
Genuja
Bolonija
Florencija
Belgradas
VALAKIJA
Dunojus
Portas
Valjadolidas
PORTUGALIJOS KARAL.
Saragosa
Marselis
GENUJOS RESP.
TOSKANOS HERC.
Zara
Lisabona
Madridas (sost. nuo 1560 m.)
Toledas
ISPANIJOS KARALYSTĖ
Barselona
Korsika
Popiežiaus sritis
OSMANŲ IMPERIJA
Stambulas (Konstantinopolis)
Roma
NEAPOLIO KARALYSTĖ
Adrianopolis
Valensija
Balearai
Sevilija
Neapolis
Tesalonikai
Granada
SARDINIJOS KARALYSTĖ
Kaljaris
Tandža
VIDURŽEMIO JŪRA
Palermas
Atėnai
Izmiras (Smirna)
Vahranas
Alžyras
Tunisas
ALŽYRAS (Turk. vasalas nuo 1519 m.)
SICILIJOS KARALYSTĖ
TUNISAS (Turk. vasalas nuo 1574 m.)
Kreta

Šventojo Baltramiejaus naktis
1572 metais Paryžiuje katalikai, paskatinti Medičių Kotrynos (karaliaus Karolio IX motinos), išžudė apie 20 tūkstančių prancūzų protestantų, vadinamų hugenotais.

Trisdešimtmetis karas (1618–48)

Čekijos ir Danijos fazė (1618–29 m.)

koalicija prieš Habsburgus:
- koalicija
- protestantų sąjunga

Habsburgų koalicija:
- Austrijos Habsburgai
- Ispanijos Habsburgai
- katalikų lyga
- Habsburgų sąjungininkai

- Šventosios Romos imperijos ribos 1618 m.
- valstybių sienos

Švedijos; Prancūzijos ir Švedijos fazė (1630–48 m.), Vestfalijos taika

koalicija prieš Habsburgus:
- Švedija
- Prancūzija
- Brandenburgas
- Saksonija

- teritorijos, atitekusios šalims po Vestfalijos taikos
- 1648 taikos sutartys
- Šventosios Romos imperijos ribos 1648 m.

karo veiksmai: koalicijos prieš Habsburgus / Habsburgų ir sąjungininkų
- I fazė (1618–23)
- II fazė (1625–29)
- III fazė (1630–35)
- IV fazė (1635–48)

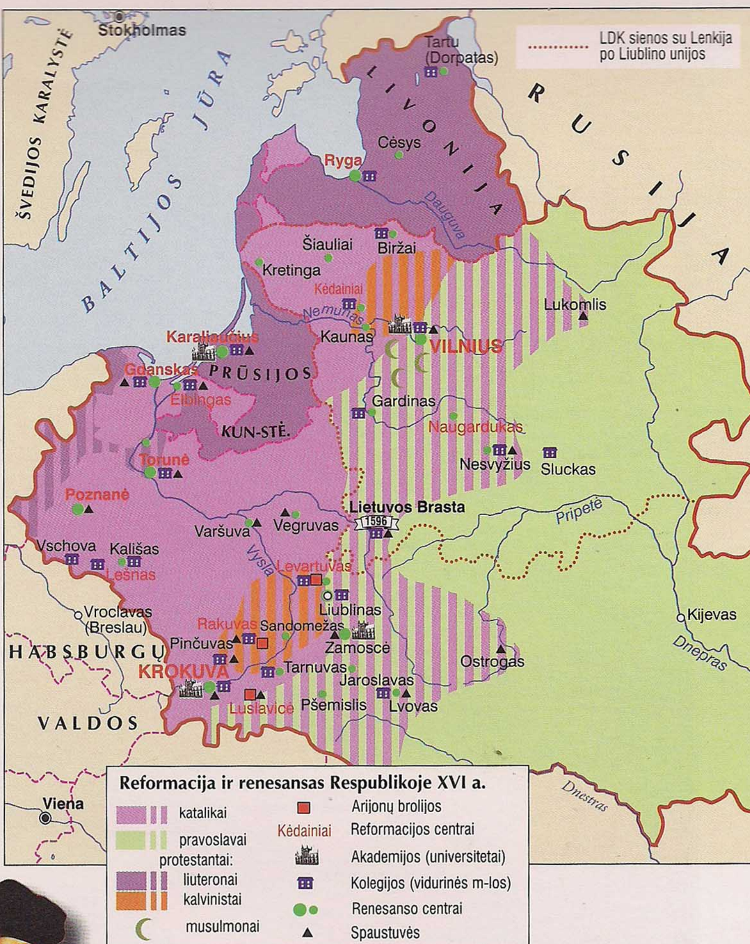

Apreiškimo soboro kupolai
Vienas įspūdingiausių Maskvos kremliaus soborų, pastatytas 1489 m. Pskovo architektų, ikonostasas su A. Rubliovo ir Teofano Graiko ikonomis

Rusijos imperijos plėtimas iki XVIII a. pradžios

Rusijos imperija iki 1725 m.
- Rusijos teritorija iki 1581 m.
- išplitimas iki 1619 m.
- Petro I imperijos sienos
- teritorijos iki 1689 m.
- teritorijos, prijungtos Petro I laikais (iki 1725 m.)
- svarbiausios Sibiro užvaldymo kryptys

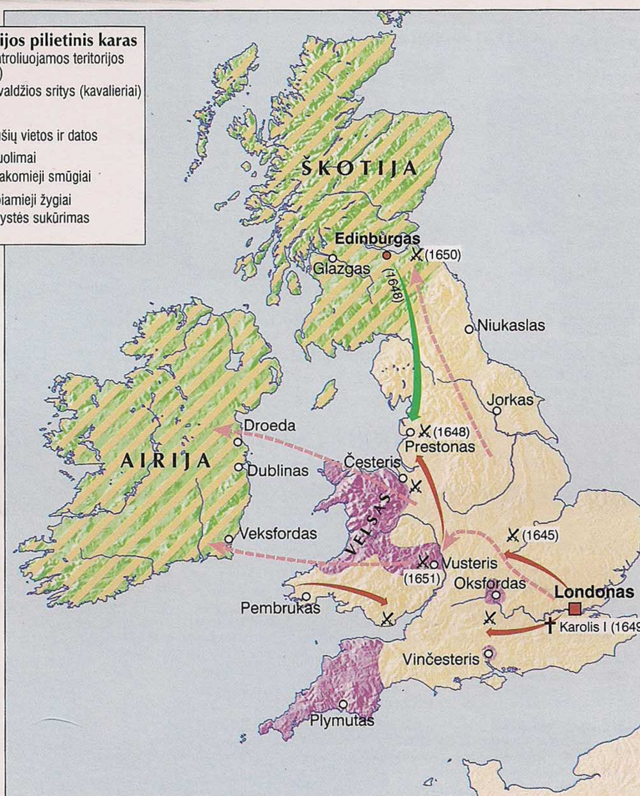

Renesanso laikotarpiu Europoje buvo atgaivintos ir išpuoselėtos kultūros tradicijos, vyravusios Antikoje, bet nuslopintos ankstyvaisiais viduramžiais. Toks atgimimo pobūdis matyti ir vaizduojamojo meno kūriniuose. Nuotraukoje: **Dovydo skulptūra**, kurią sukūrė vienas žymiausių italų menininkų Mikelandželas Buonarotis (Michelangelo Buonarroti), dažnai vadinamas tiesiog **Mikelandželu**.

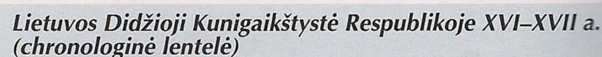
Erazmas Roterdamietis *(1466–1536 m.)*
Humanizmo kryptis Renesanse (dvasinės ir materialinės kultūros Atgimime) prasidėjo XIV ir XV amžių sandūroje Italijoje ir paplito bemaž visoje Europoje. Žymiausiu Europos humanistu mokslininku vadinamas Erazmas iš Roterdamo (Roterdamietis). Jis išvertė Naująjį Testamentą į grakščią lotynų kalbą ir buvo bene pirmasis žmogus, nuodugniau tyrinėjęs šią Šventojo Rašto dalį.

Abiejų Tautų Respublika XVI a.–XVII a. pr.

- LDK žemės po Liublino unijos (1569 m.)
- žemės, prijungtos prie Lenkijos po Liublino unijos
- žemės, bendrai Respublikos valdomos nuo 1561 m.
- Lenkijos ir Lietuvos vasalinės kunigaikštystės (*Prūsiją valdo tik Lenkija*)
- LDK siena su Lenkija po Liublino unijos
- Respublikos sienos po 1582 m. paliaubų
- Rusijos užgrobtos teritorijos 1563–77 m.
- valstybių sostinės
- vaivadijų centrai
- kiti miestai
- teritorija, Švedijos valdoma po Altmarko taikos 1629 m.
- Respublikos sienos po Polianovkos paliaubų 1634 m.
- 1569 Liublinas – pagrindinės taikos sutartys, unijos
- Stepono Batoro karo žygiai 1579–1581 m.
- žemės, prijungtos prie Respublikos po Deulino paliaubų 1618 m.
- Respublikos karo žygiai prieš Rusiją XVII a. pradžioje
- (1514) ⚔ svarbiausių mūšių vietos ir datos
- vaivadijų ribos

Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė Respublikoje XVI–XVII a. (chronologinė lentelė)

LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAIKŠTYSTĖ ABIEJŲ TAUTŲ RESPUBLIKOJE

VAZŲ DINASTIJA — **Zigmantas Vaza** (1587–1632), Švedijos karalius 1592–99; **Vladislovas Vaza** (1632–48); **Jonas Kazimieras Vaza** (1648–68)

KARAI SU RUSIJA IR ŠVEDIJA — **Mykolas Kaributas** (1669–73); **Jonas Sobeskis** (1674–96)

SAKSŲ DINASTIJA — **Augustas II** (1697–1706, 1709–33)

VIDAUS KOVOS RESPUBLIKOJE — **Augustas III** (1734–63)

VALSTYBĖS ŽLUGIMAS

REFORMOS RESPUBLIKOJE — **Stanislovas Augustas Poniatovskis** (1764–95)

1600 · 1620 · 1640 · 1660 · 1680 · 1700 · 1720 · 1740 · 1760 · 1780 · 1800 m.

1588 · **1609** · **1618** · **1629** · **1634** · **1654** · **1655** · **1660** · **1667** · **1683** · **1700** · **1772** · **1793** · **1795**

1600–11 karas Livonijoje su švedais

1609–18 karas su Rusija

1629 Altmark'o paliaubos su švedais. Prarasta Livonija

1655–60 karas su Švedija baigėsi Olivos taikos sutartimi

1654–67 karas su Rusija dėl Ukrainos ir Baltarusijos žemių baigėsi Andrusovo paliaubomis

1683 J. Sobeskio vadovaujama kariuomenė sutriuškino turkus mūšyje prie Vienos

1700–21 Šiaurės karas

Respublikos politinių grupuočių tarpusavio kova

I Respublikos padalijimas

II Respublikos padalijimas

III Respublikos padalijimas

trečiasis Lietuvos statutas 1588

1618 po Deulino paliaubų LDK atgavo Smolensko žemes

1632–34 atsinaujinęs karas su Rusija baigėsi Polianovkos sutartimi

1648–54 Ukrainos kazokų sukilimas, vadovaujamas B. Chmelnickio

1655 J. Radvilos vadovaujamų Lietuvos bajorų unija su švedais Kėdainiuose

1706 švedai atstatydino Augustą II iš Respublikos valdovo sosto

1721 po Nystad'o taikos Respublika galutinai prarado Livoniją

1767 Radomo ir 1768–72 Baro konfederacijos

1788–92 Ketverių metų seimas

1794 T. Kosciuškos vadovaujamas sukilimas

1605 Salaspilio mūšyje sutriuškinta žymiai gausesnė švedų kariuomenė

sėkminga Katalikų bažnyčios kontrreformacinė veikla – įsigali katalikybė

1654 Perejaslavo sutartimi Ukrainos žemės prijungtos prie Rusijos

1655 rusų kariuomenė pirmą kartą LDK istorijoje užėmė sostinę Vilnių

Respublikos ir Saksonijos suartinimo politika

1773 panaikinamas Jėzuitų ordinas ir įsteigiama Edukacinė komisija

1791 priimta Respublikos konstitucija

1792 Targovicos prorusiška konfederacija

LENKIJOS IR LIETUVOS VALSTYBĖ
KARAI SU RUSIJA, ŠVEDIJA IR TURKIJA. ŠIAURĖS KARAS

ŠVEDIJOS KARALYSTĖ
BALTIJOS JŪRA
LIVONIJA (Švedijos nuo 1622)
RUSIJA
KURŠO KUNIGAIKŠTYSTĖ
LIVONIJOS VAIVADIJA
LDK
PRŪSIJOS (nuo 1657 nepriklausoma)
KUNS-TĖ
BRANDENBURGAS
LENKIJA
SILEZIJOS HERC.
HABSBURGŲ VALDOS
ČEKIJOS KARALYSTĖ
VENGRIJOS KARALYSTĖ
OSMANŲ IMPERIJA
MOLDOVA
JEDISANAS
ZAPOROŽĖ
KRYMO CHANATAS
1667 (Rusijos nuo 1667 m.)
1672–99 (Turk. nuo 1672–99)

Piltenė, Ryga, Daugpilis, Biržai, Karlskrona, Klaipėda, Raseiniai, Kėdainiai, Kaunas, Vilnius, Ašmena, Polockas, Borisovas, Minskas, Orša, Andrusovas, Polianovka, Smolenskas, Mogiliavas, Bychovas, Puckas, Karaliaučius, Veluva, Oliva, Gdanskas, Torūnė, Tikocinas, Gardinas, Naugardukas, Slanimas, Sluckas, Starodubas, Lojevas, Severianų Naugardas, Kleckas, Poznanė, Varšuva, Pinskas, Lietuvos Brasta, Konotopas, Kališas, Varka, Golombas, Liublinas, Hadiačas, Vroclavas (Breslau), Žarnuvas, Sandomežas, Čenstakavas, Zamoscė, Luckas, Kijevas, Perejaslavas, Krokuva, Bila Cerkva, Zborovas, Zbaražas, Pilavcai, Korsunė, Čerkasai, Lvovas, Geltonieji Vandenys, Haličas, Kamenecas, Chotimas, Zaporožės Sečė, Viena, Parkanai, Budapeštas, Jasai, Nemunas, Dauguva, Vysla, Oderis, Pripetė, Dnepras, Dnestras, P. Bugas

1622, 1632, 1633, 1634, 1654, 1655, 1656, 1657, 1660, 1661, 1667, 1651, 1683

Lenkijos ir Lietuvos valstybė XVII a. antroje pusėje

- žemės, bendrai Respublikos valdomos nuo 1561 m.
- LDK siena su Lenkija po Liublino unijos (1569)
- Respublikos sienos po Polianovkos paliaubų (1634)
- Respublikos sienos po Olivos (1660) ir Andrusovo (1667) paliaubų

Karai su Rusija (1632–1634 ir 1654–1667 m.):

- LDK kariuomenės žygis prieš kazokus1648-1651
- B. Chmelnickio sukilimo (1648–1654) apimtos teritorijos riba
- kazokų žygis 1648 m.
- Rusijos kariuomenės veiksmai

Karas su Švedija (1655–1660 m.):

- tolimiausia švedų užimtos teritorijos riba
- Švedijos kariuomenės veiksmai 1655–1656 m.

Karas su Turkija (1672–1683 m.):

- LDK ir Lenkijos kariuomenės veiksmai
- Turkijos kariuomenės veiksmai
- 1660 svarbiausios sutartys ir paliaubos
- (1654) svarbiausi mūšiai
- miestų apsiaustys

Lenkijos ir Lietuvos valstybė XVIII a. pirmoje pusėje

- LDK sienos su Lenkija
- žemės, bendrai Respublikos valdomos nuo 1561 m.
- Respublikos sienos po 1667 m. Andrusovo paliaubų
- 1721 svarbiausios sutartys ir paliaubos

karo veiksmai Šiaurės kare (1700–21 m.):

- LDK, Lenkijos ir Saksonijos
- Švedijos
- Rusijos

Sparnuotojo husaro – XVII a. II pusės LDK ir Lenkijos kariuomenių raitelio šarvai. Sparnuoti gerai ginkluoti raiteliai sudarė įspūdingą ir baimę keliantį reginį.

PREKYBA IR KOLONIJOS

XVII–XVIII a.

ARKTIES VANDENYNAS

GRENLANDIJA

Špicbergenas

Naujoji Žemė

šiaurės poliarinis ratas

(Rus. nuo 1745)

Islandija

NORVEGIJA

ŠVEDIJA

RUSIJOS IMPERIJA

DIDŽIOJI BRITANIJA

DANIJA

OL.

LDK

LENKIJA

PRANCŪZIJA

Habsburgų valdos

PORTUGALIJA

ISPANIJA

OSMANŲ IMPERIJA

PERSIJA

ARABIJA

(Kin. 1689)

KINIJOS IMPERIJA

KORĖJA

JAPONIJA

Nagasakis

sidabras

Ormuzas

Delis

INDIJA

Bombėjus

Kalkuta

Madrasas

Makao

Manila

Filipinai

Ceilonas

Malaka

Borneo

Sumatra

Batavija

Java

Naujoji Gvinėja

KANADA

Kvebekas

Kanada

Bostonas

Amerikos kolonijos, Bahamai

JAV

Nauj. Amsterdamas (Niujorkas)

13 kolonijų

LUIZIANA

tabakas, ryžiai, kailiai, mediena, grūdai

Antilai, Santo Domingas

cukrus, kava

cukrus, kava, medvilnė

Antilai

cukrus, auksas, kava, deimantai, kartūnas

Brazilija

Naujoji Ispanija

cukrus, auksas, kava, oda,

Pietų Amerika

šilkas, prieskoniai

MEKSIKA

Nauj. Orleanas

Meksikas

Havana

Antilų salos

Akapulkas

sidabras

šiaurės atogrąža

ATLANTO VANDENYNAS

Sen Lujis

NAUJOSIOS ISPANIJOS VICEKARALYSTĖ

Panama

vergai

Lagosas

Elmina

Mogadišu

NAUJOJI GRANADA

GAJANA

Kajena

pusiaujas

Kitas

OLANDŲ BRAZILIJA (1630–54)

BRAZILIJOS VICEKARALYSTĖ

Bahija

vergai

Mombasa

Luanda

ANGOLA

Mozambikas

Madagaskaras

Lima

PERU VICEKARALYSTĖ

RAMUSIS VANDENYNAS

pietų atogrąža

šilkas, kartūnas, kava, prieskoniai

šilkas, prieskoniai, kava

šilkas, kartūnas

prieskoniai

Rio de Žaneiras

Keiptaunas

Kinija

Indija

Indija

Indonezija, Malaizija

INDIJOS VANDENYNAS

RAMUSIS VANDENYNAS

AUSTRALIJA (NAUJOJI OLANDIJA)

Naujoji Zelandija

Tasmanija

Santjagas

Buenos Airės

pietų poliarinis ratas

Pasaulis XVII–XVIII a.

kolonijos ir svarbiausi centrai:

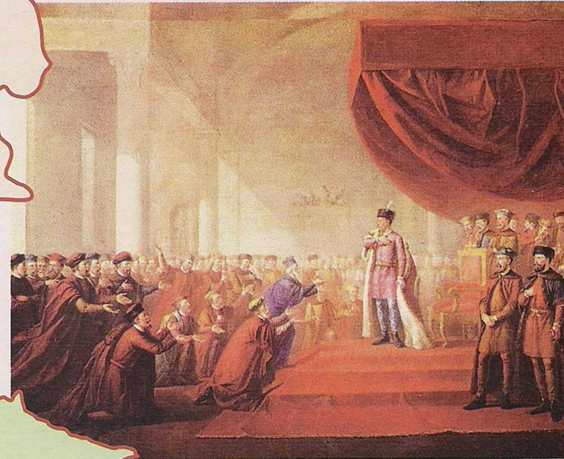
- Ispanijos
- Portugalijos
- Didž. Britanijos
- Olandijos (Ol.)
- Prancūzijos
- kolonijų konfliktai

Aukso kasykla
Kolonijų Amerikoje gamtos turtams išgauti ispanai išnaudojo indėnus ir iš Afrikos atgabentus juodaodžius vergus. Iš Naujojo pasaulio prisiplėšti lobiai, ypač auksas ir sidabras, padėjo Ispanijai tapti XVI amžiuje turtingiausia Europos valstybe.

UNIVERSITETAI
ŠVIETIMO REFORMA RESPUBLIKOJE

Steponas Batoras 1579 metais įsteigia **Vilniaus akademiją** (dailininkas V. Smakauskas)

Vilniaus vyskupo Mykolo Stepono Paco barokinė apeiginė taurė (*iš Vilniaus katedros lobyno*).

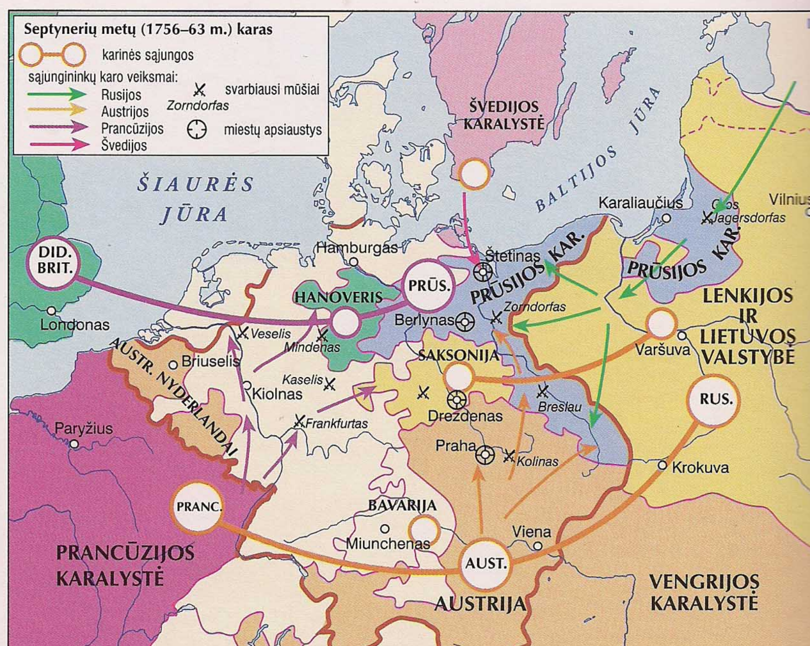
Universitetai viduramžių Europoje
Įkurti:
XI a.
XII–XIII a.
XIV–XV a.
XVI–XVII a.
1576 įkūrimo data

ŠIAURĖS JŪRA
BALTIJOS JŪRA
VIDURŽEMIO JŪRA
Korsika
Sardinija
Sicilija
Dunojus

Abo (Turku) 1627
Upsala 1477
Tartu (Dorpatas) 1632
Aberdinas 1494
Glazgas 1450
Sent Endrius 1411
Edinburgas 1583
Kopenhaga 1478
Dublinas 1312
Vilnius 1578
Greifsvaldas 1456
Karaliaučius 1544
Franekeras 1585
Groningenas 1614
Rostokas 1419
Kembridžas 1229
Amsterdamas 1631
Hardervikas 1648
Kulmas 1386
Helmštetas 1576
Oksfordas apie 1167
Osnabriukas 1630
Frankfurtas 1509
Utrechtas 1636
Vitenbergas 1502
Marburgas 1527
Kiolnas 1388
Dua 1562
Leipcigas 1409
Erfurtas 1392
Gisenas 1607
Tryras 1473
Viurcburgas 1402
Kanas 1437
Paryžius 1150/1211
Krokuva 1364
Lvovas 1661
Maincas 1476
Bambergas 1648
Praha 1365
Olomoucas 1579
Heidelbergas 1386
Mecas 1572
Nantas 1460
Anžė 1337
Orleanas 1235
Strasbūras 1621
Tiubingenas 1472
Ingolštatas 1472
Presburgas (Bratislava) 1467
Lincas 1636
Dilingenas 1549
Fraiburgas 1457
Trnava 1635
Puatjė 1431
Bezansonas 1450
Viena 1365
Buržas 1464
Dolė 1422
Bazelis 1460
Zalcburgas 1623
Buda 1386
Bordo 1441
Gracas 1585
Kaoras 1332
Ovjedas 1604
Santjagas 1506
Grenoblis 1339
Vičenca 1204
Trevizas 1318
Valansas 1459
Pavija 1361
Pečas 1367
Ortezas 1561
Tulūza 1229
Verselis 1228
Paduva 1222
Palensija 1208
Oranžas 1365
Pjačenca 1248
Ferara 1391
Turinas 1405
Monpeljė (1140) 1289
Redžas 1188
Avinjonas 1303
Bolonija apie 1085
Valjadolidas 1346
Koimbra 1308
Salamanka 1230
Hueska 1354
Piza 1343
Florencija 1349
Ekso 1409
Perpinjanas 1350
Lerida 1300
Sigiuensa 1489
Arecas 1215
Saragosa 1474
Siena 1246
Lisabona 1290
Perudža 1308
Alkala 1499
Barselona 1430
Evora 1559
Roma 1303
Valensija 1500
Palma 1483
Neapolis 1224
Salernas 1059/1173
Sevilija 1254
Granada 1540
Katanija 1444

Apšviestojo absoliutizmo atstovas, Prūsijos karalius **Frydrichas II** (*1740–86 m.*).

Absoliutizmas Europoje 1740 m.

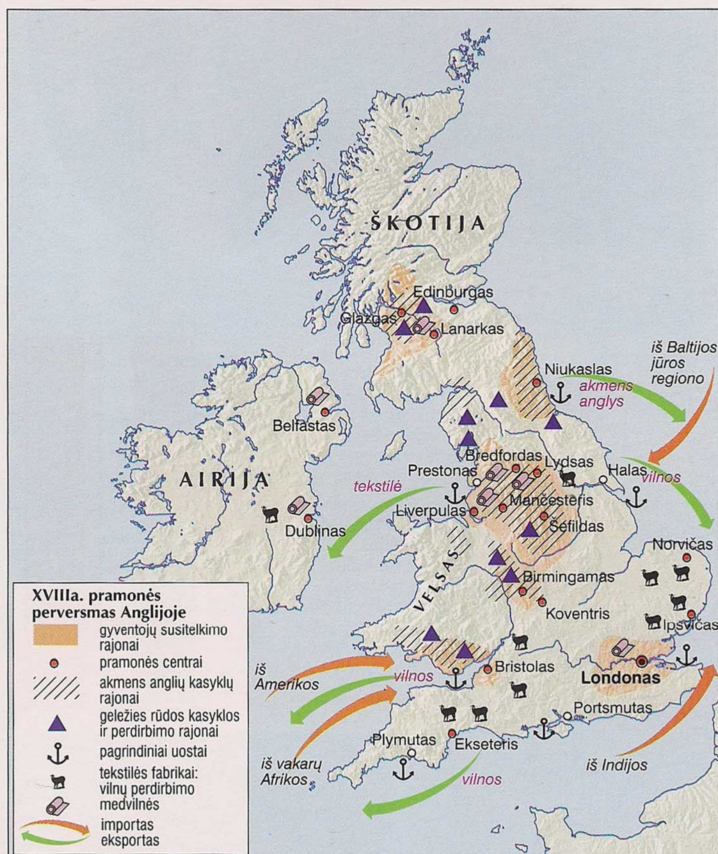
- Šventosios Romos imperijos ribos
- valstybių sienos
- Austrijos Habsburgų valdos
- Ispanijos Burbonų valdos
- turkų Osmanų vasalai

NORVEGIJOS KARALYSTĖ (unija su Danija) Kristianija (Oslas)
SUOMIJA Helsingforsas
Stokholmas
ŠVEDIJOS KARALYSTĖ
Talinas
Sankt Peterburgas
Naugardas
ESTIJA
LIVONIJA
RUSIJA
Geteborgas
ŠKOTIJA
Edinburgas
ŠIAURĖS JŪRA
DANIJOS KARALYSTĖ
Kopenhaga
BALTIJOS JŪRA
Ryga
KURŠO KUN-STĖ
Daugpilis
Smolenskas
AIRIJA
Dublinas
DIDŽIOSIOS BRITANIJOS KARALYSTĖ
Jorkas
Karaliaučius
Kaunas
Vilnius
Gdanskas
Minskas
ANGLIJA
Londonas
Portsmutas
OLANDIJA
Amsterdamas
Haga
Hamburgas
HANOVERIS
Berlynas
BRANDENBURGAS
PRŪSIJOS KAR.
Poznanė
Torunė
LENKIJOS IR LIETUVOS VALSTYBĖ
Varšuva
AUSTR. NYDERLANDAI
Briuselis
Magdeburgas
SAKSONIJA (unija su Respublika)
Drezdenas
SILEZIJA (nuo 1742 Prūs.)
Kiolnas
VOKIETIJA
Kijevas
Ruanas
Brestas
Paryžius
Maincas
ČEKIJOS KARALYSTĖ
Praha
MORAVIJA
Krokuva
Lvovas
Dnepras
Nantas
Orleanas
Mecas
PRANCŪZIJOS KARALYSTĖ
BAVARIJA
Miunchenas
AUSTRIJA
Viena
ZAPOROŽĖ (1711–74 Rus.)
JEDISANAS (nuo 1792 Rus.)
Bernas
ŠVEICARIJA
Ženeva
Zalcburgas
TIROLIS
Gracas
Buda
Peštas
VENGRIJOS KARALYSTĖ
TRANSILVANIJOS KUN-STĖ
MOLDOVA
Jasai
BUDŽAKAS
Bordo
Lionas
Ovjedas
SAVOJA
Turinas
Milanas (1714 Austr.)
Parma (1748 Isp.)
Venecija
VENECIJOS RESP.
Modena
Genuja
Avinjonas (popiež.)
Tulūza
BANATAS
Belgradas
VALAKIJA
Bukareštas
Portas
PORTUGALIJA
Valjadolidas
Madridas
Saragosa
ANDORA
Marselis
Florencija
BOSNIJA
SERBIJA (1718–39 Austr.)
JUODOJI JŪRA
GENUJOS RESP.
TOSKANOS KUN-STĖ (1737 Austr.)
BAŽNYČIOS VALSTYBĖ
DALMATIJA
BULGARIJA
Sofija
Lisabona
ISPANIJOS KARALYSTĖ
Barselona
(nuo 1768 Pranc.)
Korsika
(nuo 1720)
Roma
JUODKALNIJA
OSMANŲ IMPERIJA
Edirnė
Stambulas
Dračas
RUMELIJA
Balearai
Menorka (1708–83 Didž. Brit.)
SARDINIJOS KARALYSTĖ
Sardinija
NEAPOLIO KARALYSTĖ (1714–35 Austr.)
Beneventas
Baris
Neapolis
Salonikai
Brusa
Valensija
Kordoba
Sevilija
Granada
ALBANIJA
Gibraltaras (nuo 1713 m. Didž. Brit.)
Tandža
Seuta (isp.)
Kaljaris
(nuo 1735 unija su Isp. Burbonais)
Jonijos salos (Venec. resp.)
VIDURŽEMIO JŪRA
Melilija (isp.)
Oranas (isp.)
Alžyras
Palermas
Mesina
SICILIJOS KARALYSTĖ (1714–20 Savoj. 1720–35 Austr.)
Sicilija
Smirna
Atėnai
MORĖJA (1699–1718 Turk.)
Fesas
MAROKAS
ALŽYRAS
TUNISAS (turk. vasalas)
Tunisas
Malta
Kandija
Kreta

Džordžas Vašingtonas (George Washington, *1732–99 m.*) – amerikiečių nepriklausomybės kovų didvyris. 1789 metais jis išrinktas **pirmuoju JAV prezidentu** ir valdė šalį iki 1796 metų.

ESKIMAI
HADSONO ĮLANKOS KOMPANIJOS TERITORIJA
KANADA
Kvebekas (1775)
NAUJOJI ŠKOTIJA
Monrealis
DELAVARAI
Didieji ežerai
HURONAI
Bostonas
(1777) Saratoga
Niujorkas
Trentonas (1776)
Filadelfija
IROKEZAI
KOMANČAI
Misisipė
Misūris
DAKOTAI (SIU)
LUIZIANA (pranc. nuo 1682 m.)
(1783) Sinsinatis
JAV (1776 06 04)
ŠAJENAI
Ričmondas
Jorktaunas (1781)
Fort Vinsjenas (1779)
Sen Lujis
Ohajas
Arkanzasas
Našvilis
NAVAHAI
JŪTAI
ČEROKIAI
(1780) Kamdenas
Čarlstonas
Savana (1779)
APAČAI
NAUJOSIOS ISPANIJOS VICEKARALYSTĖ (MEKSIKA)
KRIKAI
SEMINOLAI
(Brit.1763–83)
FLORIDA
Naujasis Orleanas
Grandė
Bahamų salos
Meksikos įlanka
ATLANTO VANDENYNAS

JAV susikūrimas 1776 VI 04
- pirmosios 13 kolonijų
- Šiaurės vakarų teritorija, atkovota kare su Anglija 1783 m.
- JAV sienos 1783 m.
- svarbiausių Nepriklausomybės karo mūšių vietos ir datos
- anglų valdų ribos1763 m.
- prancūzų Luiziana
- prancūzų kolonizuotos teritorijos iki 1763 m.
- Ispanijos valdos
- Anglijos valdos

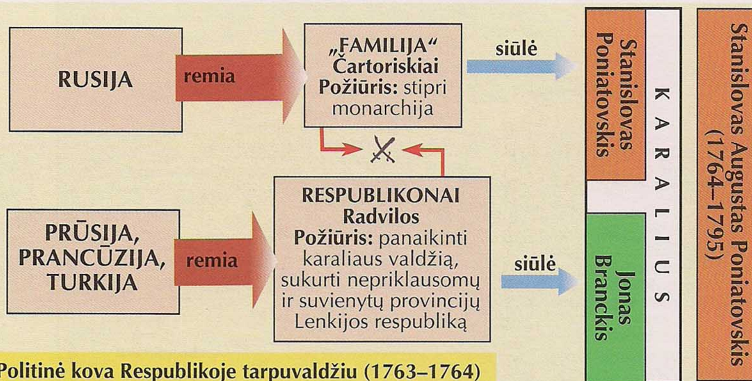
Trylika pirmųjų valstijų
1. Niu Hampšyras
2. Masačiusetsas
3. Konektikutas
4. Rod Ailendas
5. Niujorkas
6. Pensilvanija
7. Niu Džersis
8. Merilandas
9. Delaveras
10. Virdžinija
11. Šiaurės Karolina
12. Pietų Karolina
13. Džordžija

Sukilimo vyriausiasis vadas, lenkų generolas **Tadas Kosciuška**, pagarsėjęs JAV nepriklausomybės kare.

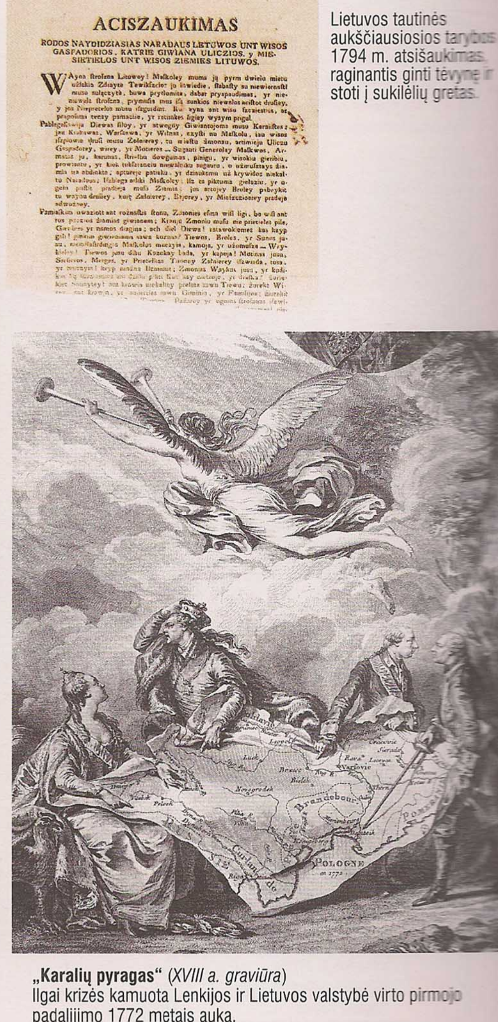
Vyriausiasis 1794 m. sukilimo vadas Lietuvoje **Jokūbas Jasinskis**.

Politinė kova Respublikoje tarpuvaldžiu (1763–1764)

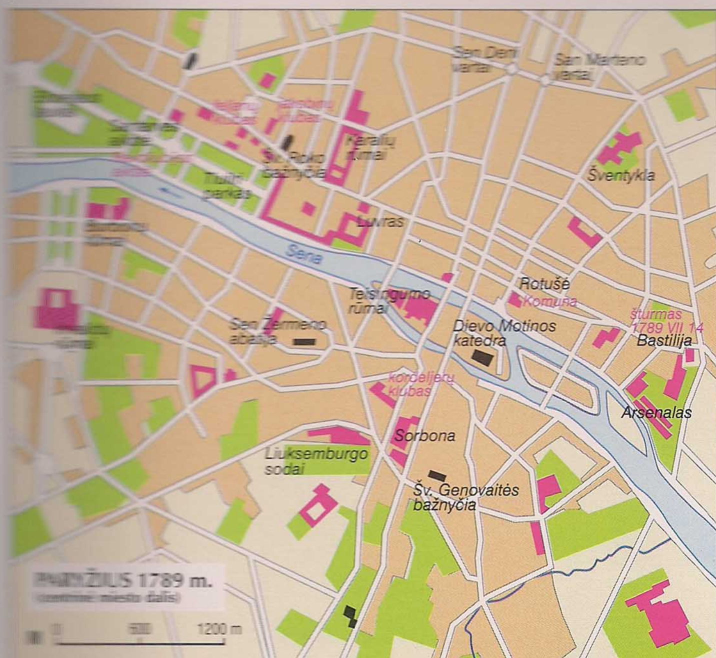

ACISZAUKIMAS

RODOS NAYDIDZIASIAS NARADAUS LETUWOS UNT WISOS GASPADORIOS, KATRIE GIWIANA ULICZIOS, y MIESIETIELOS UNT WISOS ZIEMIES LITUWOS.

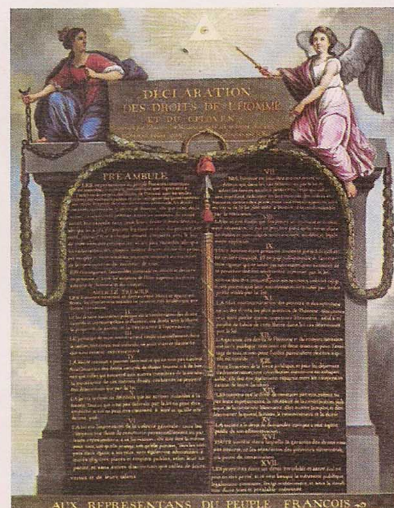
Lietuvos tautinės aukščiausiosios tarybos 1794 m. atsišaukimas, raginantis ginti tėvynę ir stoti į sukilėlių gretas.

„Karalių pyragas“ (*XVIII a. graviūra*)
Ilgai krizės kamuota Lenkijos ir Lietuvos valstybė virto pirmojo padalijimo 1772 metais auka.

Bastilijos šturmas
Šioje viduramžių tvirtovėje ilgai buvo kalinami politiniai kaliniai, bet paryžiečių miniai ją puolant, Bastilijoje tebuvo 7 asmenys. Ji buvo senojo režimo simbolis, o jos užėmimas tapo revoliucijos simboliu.

Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija paskelbta 1789 m. rugpjūčio mėn., vėliau buvo panaudota kaip 1791 m. konstitucijos įvadas.

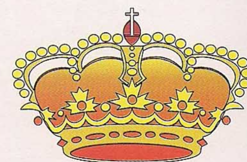
1789–1794 m. Prancūzijos didžioji revoliucija

- Prancūzija 1789 m.
- Prancūzijos užkariautos teritorijos iki 1796 m.
- rojalistų ir žirondistų maištai prieš revoliuciją
- svarbiausias revoliucijos židinys
- revoliucionierių komitetų užvaldyti miestai
- kontrrevoliucijos centrai
- koalicijos puolimas prieš revoliuciją
- (1793) svarbiausių mūšių vietos ir datos

LIETUVOS VALDOVAI XIII–XVI a.
GEDIMINAIČIŲ–JOGAILAIČIŲ DINASTIJA

MINDAUGAS
(1219–63)
Lietuvos valdovas 1236–63
karalius 1253

TRENIOTA
(1257–64)
Lietuvos valdovas 1263–64
Mindaugo sūnėnas

VAIŠELGA (VAIŠVILKAS)
(1254–67)
Lietuvos valdovas 1264–67
Mindaugo sūnus

ŠVARNAS
(...–1269)
Lietuvos valdovas 1267–69
Mindaugo žentas
Haličo kunigaikštis

Vytauto Didžiojo antspaudas, 1407–30 m.

TRAIDENIS
(...–1282)
Lietuvos valdovas 1270–82
Treniotos sūnus

BUDIKIDAS
(...–1292)
Lietuvos valdovas 1282–89
Traidenio sūnus

PUKUVERAS-BUDIVIDAS
(...–1295)
Lietuvos valdovas 1289–95
Traidenio sūnus

VYTENIS
(...–1316)
Lietuvos valdovas 1295–1316
Pukuvero sūnus

GEDIMINAS
(1275–1341)
Lietuvos valdovas 1316–41
Pukuvero sūnus
Gediminaičių dinastijos pradininkas

JAUNUTIS
(...–1366)
Lietuvos valdovas 1341–45
Gedimino sūnus

ALGIRDAS
(...–1377)
Lietuvos valdovas 1345–77
Gedimino sūnus

KĘSTUTIS
(1300–1382)
Lietuvos valdovas 1345–77, 1381–82
Gedimino sūnus

ŠVITRIGAILA
(1370–1452)
Lietuvos valdovas 1430–32
Algirdo sūnus

JOGAILA
(1348–1434)
Lietuvos valdovas 1377–81, 1382–92
Algirdo sūnus
1386 Lenkijos karalius

VYTAUTAS
(1350–1430)
Lietuvos valdovas 1392–1430
Kęstučio sūnus

ŽYGIMANTAS
(1365–1440)
Lietuvos valdovas 1432–40
Kęstučio sūnus

KAZIMIERAS
(1427–92)
Lietuvos valdovas 1440–92
Jogailos sūnus
1447 Lenkijos karalius

Trakų kunigaikščio **Kęstučio** antspaudas, 1379 m.

ALEKSANDRAS
(1460–1506)
Lietuvos valdovas 1492–1506
Kazimiero sūnus
1501 Lenkijos karalius

ŽYGIMANTAS Senasis
(1467–1548)
Lietuvos valdovas 1506–48
Kazimiero sūnus
1506 Lenkijos karalius

ŽYGIMANTAS AUGUSTAS
(1520–72)
Lietuvos valdovas 1548–72
Žygimanto II sūnus
1548 Lenkijos karalius
Gediminaičių–Jogailaičių dinastijos pabaiga

Sudaryta remiantis J. Tolvaišio iliustracijomis